

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL SEIMO KONTROLIERĖS PRADĖTO TYRIMO SAVO INICIATYVA DĖL TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS BIUDŽETINĖS ĮSTAIGOS TRAKŲ RAJONO PARAMOS ŠEIMAI IR VAIKAMS CENTRO VIDAUS TVARKOS TAISYKLĖSE NUSTATYTŲ RIBOJIMŲ NR. 5D-2025/2.2-1688

2026 m.
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Seimo kontrolierė Jolita Miliuvienė pradėjo tyrimą savo iniciatyva, siekdama įvertinti, ar Trakų rajono savivaldybės biudžetinės įstaigos Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centro (toliau – TRPŠVC, Krizių centras) veikla, susijusi su TRPŠVC socialinių paslaugų (apgyvendinimo) teikimu, bei šio centro nustatyta vidaus tvarka tinkamai užtikrina socialinių paslaugų gavėjų (TRPŠVC gyventojų) teises ir teisėtus interesus, ar nėra nustatyta nepagrįstų jų teisių ribojimų (savarankiškų), sąlygojančių TRPŠVC gyventojų laisvės, orumo, privatumo pažeidimus.

2. Pagrindas pradėti tyrimą savo iniciatyva yra Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 3 dalis, pagal kurią Seimo kontrolierius, nustatęs pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeistų žmogaus teisių ir laisvių požymius iš visuomenės informavimo priemonių bei iš kitų šaltinių, gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Šiuo atveju Seimo kontrolierė tyrimą savo iniciatyva pradėjo atsižvelgdama į tai, kad 2025 m. gruodžio 9 d. buvo gautas Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko Lauryno Šedvydžio kreipimasis Nr. SN(Š2)-S-21 (reg. Nr. 1D-2879) ir jį papildantis 2025 m. gruodžio 10 d. dokumentas (reg. Nr. 1D-2893), kuriais informuojama apie galimai nepagrįstai varžomas TRPŠVC gyventojų teises ir laisves (orumą, privatumą).

TRPŠVC nuostatuose, patvirtintuose Trakų rajono savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 25 d. sprendimu Nr. S1E-8 (toliau – TRPŠVC nuostatai), nustatytas TRPŠVC veiklos tikslas – sudaryti sąlygas asmeniui, šeimai ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, padėti įveikti socialinę atskirtį, padėti vaikams tenkinti prigimtinius, socialinius, kultūrinius poreikius. Tačiau TRPŠVC vidaus tvarkos taisyklėmis, patvirtintomis TRPŠVC direktoriaus 2023 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. I-94, (toliau – ir Taisyklės) yra įtvirtinti tam tikri ribojimai, susiję su TRPŠVC gyventojų laikinu išėjimu už TRPŠVC teritorijos, bendravimu tarpusavyje, pokalbiais telefonu, privatumu ir pan., kurie galimai neatitinka esminių žmogaus teisių ir laisvių apsaugos principų.

3. Tyrimo objektas – TRPŠVC nustatytos vidaus tvarkos (taisyklių, taikomų draudimų, ribojimų) atitikimas esminiems žmogaus teisių ir laisvių apsaugos principams,

siekiant nustatyti, ar taikomi ribojimai ir draudimai yra pateisinami, proporcingi ir būtini siekiamiems TRPŠVC veiklos tikslams.

TYRIMO IŠVADOS

4. Tyrimo metu Seimo kontrolierė dėl informacijos ir ją patvirtinančių dokumentų gavimo kreipėsi į TRPŠVC, prašydama pateikti paaiškinimus atsakant į tyrimui atlikti reikšmingus klausimus, susijusius su Krizių centro gyventojų privatumo ir judėjimo laisvės užtikrinimu. 2026 m. birželio 10 d. į TRPŠVC buvo pakartotinai kreiptasi el. paštu dėl pateiktos informacijos patikslinimo.

Seimo kontrolierė taip pat 2026 m. balandžio 10 d. dėl išvadų pagal kompetenciją pateikimo kreipėsi į Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą (toliau – Vaiko teisių apsaugos kontrolierė) bei Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAĮT).

5. Seimo kontrolierė gavo TRPŠVC 2026 m. kovo 26 d. raštą Nr. S-158 (su priedais Nr. 1, 2, 3) ir papildomai 2026 m. birželio 15 d. el. paštu pateiktą informaciją, kur TRPŠVC pateikė paaiškinimus dėl tyrimui reikšmingų aplinkybių (1 priedas).

Taip pat Seimo kontrolierė gavo Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2026 m. balandžio 27 d. raštą Nr. 2-466 bei VVTAĮT 2026 m. balandžio 27 d. raštą Nr. S-1088, kuriais pateikiamos išvados pagal kompetenciją (1 priedas).

6. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas, įtvirtintas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK), Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Pagrindinių teisių chartija), Jungtinių Tautų tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (toliau – TPPTP), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (toliau – Vaiko teisių konvencija), Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Seimo kontrolierių įstatyme, Socialinių paslaugų įstatyme, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – VTAPĮ), Teisėkūros pagrindų įstatyme, Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. A1-794 (toliau – Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos aprašas), Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijose, patvirtintose Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. A1-333 (toliau – Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijos), Socialinių paslaugų kataloge, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 (toliau – Socialinių paslaugų katalogas), bei teismų praktikoje, suformuotoje Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT), pateikiami pažymos 2 ir 3 prieduose.

7. Atsižvelgiant į tyrimo metu analizuotą informaciją (1 priedas), teisinį reguliavimą (2 priedas) bei teismų praktiką (3 priedas), išvados pateikiamos išskiriant šias dalis:

7.1. dėl privatumo gyvenamuosiuose kambariuose užtikrinimo;

7.2. dėl laikino išleidimo tvarkos.

Dėl privatumo gyvenamuosiuose kambariuose užtikrinimo

8. Pagal TRPŠVC rašto priede pateiktą Taisyklių 33 punktą (pateiktose Taisyklėse punktų numeracija prasideda nuo 31 punkto), gyventojai privalo „bet kuriuo paros metu įsileisti į savo kambarį tuo metu pareigas vykdančius TRPŠVC socialinius darbuotojus, socialinio darbuotojo padėjėjus, administracijos darbuotojus, policijos, pagalbos tarnybų darbuotojus (gydytojus, slaugytojus, gaisrininkus)“.

Pagal šių Taisyklių 34 punktą, TRPŠVC gyventojai privalo „bet kuriuo metu leisti TRPŠVC darbuotojams tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą“ (1 priedo 1.3. papunktis).

Taigi Taisyklėse įtvirtintomis nuostatomis sudaromos prielaidos TRPŠVC darbuotojams bet kuriuo paros metu patekti į centre esančių asmenų gyvenamuosius kambarius, taip pat nustatyta gyventojų pareiga darbuotojų prašymu patikrai pateikti turimus asmeninius daiktus, nurodyti jų laikymo vietą. Pažymėtina, kad šios Taisyklių nuostatos suformuluotos kaip bendros taisyklės, taigi taikytinos bet kurioje situacijoje. Tai reiškia, kad bet kuriuo metu TRPŠVC darbuotojų sprendimu gali būti pažeidžiamas centre gyvenančių asmenų privatumas. Tyrimo metu siekta nustatyti, ar toks asmens teisės į privatumą ribojimas proporcingas nurodytam siektinam tikslui.

Atsakydami į Seimo kontrolierės paklausimą, TRPŠVC taip pat nurodė, kad Krizių centro gyventojai neturi galimybės užsirašinti kambariuose iš vidaus, o šis sprendimas priimtas siekiant užtikrinti operatyvų reagavimą į galimas grėsmes vaikų saugumui (pavyzdžiui, smurto, nepriežiūros ar sveikatos sutrikimų atvejais), kartu nurodė, jog šeimai išvykstant iš Krizių centro, patalpos gali būti užrakinamos siekiant apsaugoti asmenų turtą (1 priedo 1.2. papunktis).

8.1. Nors savo rašte Seimo kontrolieriui TRPŠVC pažymėjo, kad „į gyventojų patalpas darbuotojų įėjimas yra griežtai apibrėžtas Taisyklėse, nepasibeldus į patalpas įeiti griežtai draudžiama, išskyrus išimtinius atvejus, kai kyla realus pavojus vaikų saugumui (pvz., girdimi riksmas, įtariamas smurtas ar kita grėsmė)“, visgi nenurodė, kur tiksliai tokios darbuotojų elgesio taisyklės būtų nustatytos. Nei Taisyklėse, nei kituose TRPŠVC pateiktuose dokumentuose tokie reikalavimai ir draudimai darbuotojams nebuvo įtvirtinti. 2026 m. birželio 15 d. laiške TRPŠVC patikslino, jog minėta nuostata dėl darbuotojų patekimo į gyventojų patalpas nėra tiesiogiai įtvirtinta Krizių centro gyventojams skirtose vidaus tvarkos taisyklėse (sutarties prieduose) bei pažymėjo, kad šie klausimai aptariami asmenų lankymosi Krizių centre taisyklėse ir yra susiję su darbuotojų bendra pareiga užtikrinti gyventojų saugumą (1 priedo 1.2. papunktis).

TRPŠVC, atsakydami į Seimo kontrolierės klausimą dėl asmeninių daiktų laikymo, nurodė, jog Krizių centro gyventojai turi galimybę laikyti asmeninius daiktus kambariuose, kuriuose yra spintos, spintelės, kurios nėra rakinamos, atsižvelgiant į tai, kad daliai šeimų yra nustatytas vaiko apsaugos poreikis, o praktikoje pasitaiko atvejų, kai laikomi draudžiami daiktai (alkoholis, psichotropinės medžiagos), kurie kelia grėsmę vaikų saugumui (1 priedo 1.3. papunktis).

Pažymėtina, kad draudžiamus turėti daiktus apibrėžia ir nustato Taisyklių punktai, pagal kuriuos gyventojai privalo „nelaikyti gyvenamuosiuose kambariuose gyvūnų ir paukščių“ (Taisyklių 40 punktas), „TRPŠVC patalpose nesinaudoti savo atsivežtais elektros prietaisais (išskyrus suderintus su socialiniu darbuotoju ar administracija)“ (Taisyklių 42 punktas), „nevertoti ir neturėti su savimi alkoholio ar kitų psichotropinių medžiagų, energetinių gėrimų“ (Taisyklių 47 punktas) (1 priedo 1.3 papunktis).

8.2. Pažymėtina, kad teisė į privatumą yra viena pamatinių žmogaus teisių; privataus ir šeimos gyvenimo apsauga įtvirtinta tiek tarptautiniuose, tiek nacionaliniuose teisės aktuose. Pagal EŽTK 8 straipsnį (2 priedo 1.1. papunktis), Pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnį (2 priedo 1.2. papunktis), TTPTP 17 straipsnį (2 priedo 1.3. papunktis), kiekvienas asmuo turi teisę į pagarbą savo privačiam ir šeimos gyvenimui, būsto neliečiamybei ir korespondencijai, laisvę nuo savavališko ar neteisėto kišimosi bei neteisėto kėsینimosi į jo garbę ir orumą.

Konstitucija įtvirtina, jog žmogaus laisvė neliečiama (20 straipsnis), žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas (22 straipsnis), žmogaus būstas neliečiamas (24 straipsnis) (2 priedo 2.1. papunktis).

Vaiko ir jo šeimos teisė į privatumą taip pat nustatyta Vaiko teisių konvencijos 16 straipsnyje, kuriame numatyta, jog nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeiminių gyvenimą, buto neliečiamybę, susirašinėjimo paslaptį arba neteisėto kėsinosi į jo garbę ir reputaciją (2 priedo 1.4. papunktis); VTAPĮ 4 straipsnio 11 punkte taip pat nustatomas privataus gyvenimo neliečiamumo principas, nurodant, kad įgyvendinant vaiko teisių apsaugą ir teikiant paramą bei pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, užtikrinama, kad šeima nepatirs neteisėto, nebūtino ir neproporcingo kišimosi į privatų gyvenimą, bei 10 straipsnio 1 dalyje, kur nustatyta, jog vaikas turi teisę į privatų asmeninį ir šeiminių gyvenimą, bendravimo privatumą, asmens duomenų apsaugą, susirašinėjimo slaptumą, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę ir laisvę (2 priedo 2.4. papunktis).

Pastebėtina, jog EŽTT savo sprendimuose (3 priedas 1 punktas) yra ne kartą pažymėjęs, kad nėra įmanoma ar būtina bandyti išsamiai apibrėžti sąvoką „privatus gyvenimas“. Tai yra plati koncepcija, apimanti, be kita ko, fizinį ir psichologinį asmens neliečiamumą, autonomiją, teisę į asmeninį tobulėjimą ir teisę užmegzti bei plėtoti ryšius su kitais žmonėmis ir išoriniu pasauliu.

8.3. Atkreiptinas dėmesys, kad tiek EŽTK 8 straipsnio 2 dalyje, tiek Konstitucijoje įtvirtintas proporcingumo principas, pagal kurį teisė į privatumą gali būti ribojama tik tiek, kiek tai yra būtina ir proporcinga siekiamiems teisėtiems tikslams pasiekti.

Pastebėtina, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyti teisėkūros principai, įskaitant proporcingumo (pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti); pagarbos asmens teisėms ir laisvėms (teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų); aiškumo (teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas) (2 priedo 2.5. papunktis).

8.4. Vadovaujantis Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijomis (2 priedo 2.7. papunktis), Krizių centras – socialinių paslaugų įstaiga, socialinės priežiūros ir (ar) darbinio užimtumo paslaugas organizuojanti ir (ar) teikianti asmenims, kurie dėl krizinės situacijos negali naudotis gyvenamąja vieta ir (ar) patiria sunkumų, neįveikiamų be intensyvios specialistų priežiūros ir pagalbos, taip pat asmenims, kurių šeimoje dėl vaiko teisių pažeidimų nustatytas vaiko apsaugos poreikis ir organizuojama vaiko laikinoji priežiūra socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, siekiant įveikti šią asmens (šeimos) krizinę situaciją ir mažinti jos poveikį asmens (šeimos) gyvenimui, pašalinti krizinės situacijos pasekmes, siekiant atkurti asmens (šeimos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę.

Vadovaujantis Socialinių paslaugų katalogu (2 priedo 2.8. papunktis), Krizių centrai yra priskiriami socialinės priežiūros centrų grupei, juose teikiamas socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugos, socialinė priežiūra šeimoms, intensyvi krizių įveikimo pagalba ir kitos paslaugos. Krizių centre, be kita ko, organizuojamos ir teikiamos specialiosios socialinės paslaugos – laikinas apgyvendinimas (Socialinių paslaugų katalogo 12.8.4. papunktis).

Pažymėtina, kad pagal VTAPĮ nuostatas (2 priedo 2.4. papunktis), VVTAĮT ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs vaiko apsaugos poreikį, užtikrina vaikui saugią aplinką, taikydamas vieną iš priemonių – organizuoja vaiko laikinąją priežiūrą, apgyvendinus jį kartu su jo tėvais ar vienu iš jų, arba kitais vaiko atstovais (atstovu) pagal įstatymą, kurie (kuris) nekelia pavojaus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, socialinę priežiūrą teikiančioje

socialinių paslaugų įstaigoje, o ši priemonė gali būti taikoma pagal poreikį, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių (VTAPĮ 36⁴ straipsnio 1 dalies 3 punktas bei to paties straipsnio 6 dalis). Analogiška nuostata įtvirtinta Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos apraše (2 priedo 2.6. papunktis) bei Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 26 punkte, kur nustatyta, jog vaiko laikinoji priežiūra krizių centre gali trukti pagal poreikį, bet ne ilgiau nei 12 mėnesių nuo vaiko laikinosios priežiūros organizavimo dienos.

Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 47 punkte nustatyta, jog Krizių centro gyvenamosios patalpos asmeniui (šeimai), kitos patalpos ir aplinka turi būti artima namų aplinkai, asmeniui (šeimai) sudaromos sąlygos savarankiškai tvarkyti buitį (gaminti maistą, apsipirkti ir kt.), asmeniui (šeimai) jo (jos) gyvenamojoje aplinkoje užtikrinamas privatumas, kambariai turėtų būti rakinami; o 48 punkte nustatyta, jog Krizių centre turėtų būti patalpos, skirtos laisvalaikiui, susitikimams, individualiems pokalbiams, miegamieji bei individualios veiklos kambariai, ir kt. (2 priedo 2.7. papunktis).

Atsakydama į Seimo kontrolierės paklausimą, Vaiko teisių apsaugos kontrolierė nurodė, kad krizių centro patalpos (gyvenamieji kambariai) nėra šeimai priklausančios gyvenamosios patalpos, tačiau vadovaujantis Socialinių paslaugų katalogo 12.8.4. papunkčiu, krizių centre organizuojamos ir teikiamos specialiosios socialinės paslaugos – laikinas apgyvendinimas, todėl kambariai, kuriuose gyvena šeimos yra laikomos jų gyvenamąja erdve ir jiems šiuo atveju taikytini teisės į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamumą įgyvendinimo aspektai (1 priedo 2.1.3. papunktis).

8.5. Atsakydami į Seimo kontrolierės paklausimą, TRPŠVC savo rašte nurodė, jog Krizių centro veikla vykdoma vadovaujantis įstatymais bei geriausių vaiko interesų pirmumo principu, o visos Krizių centre taikomos vidaus tvarkos taisyklės ir organizacinės priemonės yra nukreiptos į vaiko saugumo, sveikatos ir tinkamos priežiūros užtikrinimą. Atsižvelgiant į tai, tam tikri gyventojų teisių įgyvendinimo ribojimai gali būti taikomi tik tiek, kiek tai yra būtina ir proporcinga siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus (1 priedo 1.1. papunktis).

Geriausių vaiko interesų principas yra pamatinis vaiko teisių apsaugos teisės principas, reikalaujantis, kad priimant bet kokius sprendimus, susijusius su vaiku, pirmiausia būtų atsižvelgiama į tai, kas vaikui yra geriausia, saugiausia ir naudingiausia. Šį principą įtvirtina Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta, jog imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai (2 priedo 1.4. papunktis). Šis principas atkartojamas ir nacionaliniuose teisės aktuose. VTAPĮ 4 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, svarbiausia – geriausi vaiko interesai (2 priedo 2.4. papunktis), Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 32 punkte nustatyta, kad vaiko saugumas krizių centre laikomas svarbiausiu prioritetu, todėl krizių centras užtikrina jam saugią aplinką (2 priedo 2.7. papunktis).

8.6. Kaip minėta, siekiant įvertinti aptariamų TRPŠVC vidaus tvarkos taisyklių, ribojančių asmenų teisę į privatumą, pagrįstumą ir proporcingumą užtikrinant vaiko interesų pirmumo principo įgyvendinimą, Seimo kontrolierė išvados pagal kompetenciją kreipėsi į Vaiko teisių apsaugos kontrolierę bei į VVTAĮT.

8.6.1. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, vertindama TRPŠVC argumentą dėl operatyvaus reagavimo į galimas grėsmes vaikų saugumui, nurodė, jog jis yra iš dalies pagrįstas ir atitinka vaiko interesų užtikrinimo pirmumo principą, tačiau, Vaiko teisių apsaugos kontrolierės vertinimu, pateikimas į gyvenamąsias patalpas turėtų būti siejamas su aiškiu teisiniu pagrindu, konkrečiu paslaugų teikimo tikslu ir proporcingumo reikalavimų laikymusi, o ne absoliučia ir neribota teise bet kuriuo metu patekti į asmens gyvenamąją erdvę (1 priedo 2.1.4. papunktis).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė taip pat pažymėjo, jog neabejotinai gali susidaryti situacijos, kai kyla poreikis patikrinti asmeninius daiktus, tačiau, kaip ir patekimo į gyvenamąsias patalpas atvejais, tai negali būti bendro pobūdžio taisyklė; toks poreikis, darbuotojų teisė ir paslaugų gavėjo pareiga leisti tikrinti asmeninius daiktus turi būti siejama su konkrečiu teisiniu pagrindu, tikslu ir nustatyta konkrečia tvarka (1 priedo 2.1.6. papunktis), ir nors siekiamas tikslas – vaikų saugumo užtikrinimas – yra teisėtas, taikomos priemonės turėtų būti aiškiai apibrėžtos, grindžiamos konkrečiais pagrindais ir taikomos tik tiek, kiek tai yra būtina konkrečioje situacijoje (1 priedo 2.1.8. papunktis).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, turi būti aiškiai reglamentuoti atvejai ir (ar) sąlygos, kada paslaugų gavėjams atsiranda pareiga bet kuriuo paros metu įsileisti į kambarį TRPŠVC Taisyklėse nurodytus asmenis (darbuotojus), pavyzdžiui, esant pagrįstiems įtarimams, kad gali būti pažeidžiamos vaiko teisės (smurtas prieš vaiką, vaikų nepriežiūra, kt.), nesilaikoma įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, esant realiai ar galimai grėsmei vaikų, kitų įstaigos paslaugų gavėjų sveikatai, saugumui ir kai toks įsikišimas yra būtinas ir proporcingas. (1 priedo 2.1.6 – 2.1.8. papunkčiai). Taip pat turėtų (galėtų) būti reglamentuoti socialinių darbuotojų apsilankymai šeimos gyvenamajame kambaryje (patalpose) dienos metu, susiję su jų darbo funkcijų pagalbos šeimai teikimo ir šeimos įsipareigojimų vykdymo kontrolės srityje (1 priedo 2.1.4. papunktis).

8.6.2. Panašiai kaip ir aukščiau aptartose Vaiko teisių apsaugos kontrolierės pastabose, VVTAJT savo rašte nurodė, jog vertinant nustatytą reguliavimą, pagal kurį darbuotojams suteikiama teisė bet kuriuo metu įeiti į Krizių centro klientų patalpas bei tikrinti jų asmeninius daiktus, manytina, kad tokios priemonės gali būti pateisinamos tik tais atvejais, kai jos yra būtinos siekiant užtikrinti vaiko saugumą ir taikomos laikantis proporcingumo principo, tačiau bendro pobūdžio nuostatos, nenustatančios aiškių taikymo kriterijų, procedūrinių saugiklių ar individualaus rizikos vertinimo, gali kelti klausimų dėl jų atitikties proporcingumo ir privataus gyvenimo apsaugos principams (1 priedo 3.2.1. papunktis).

VVTAJT taip pat nurodė, jog taikant vaiko laikinąją priežiūrą gali būti nustatomos tam tikros gyvenimo organizavimo ir elgesio taisyklės, skirtos užtikrinti vaiko saugumą, tinkamą priežiūrą ir efektyvų pagalbos teikimą, tačiau tokios taisyklės turi būti grindžiamos individualiu vaiko situacijos vertinimu ir taikomos tik tiek, kiek tai būtina vaiko saugumui ir interesams užtikrinti (1 priedo 3.3.2. papunktis). Tuo tarpu nuostatos, susijusios su nuolatinio, visiems gyventojams vienodai taikomu ribojimu, nesiejant jų su individualiu kiekvieno vaiko ir šeimos situacijos vertinimu, gali kelti klausimų dėl jų proporcingumo ir atitikties vaiko teisių apsaugos principams (1 priedo 3.4.1. papunktis).

VVTAJT nuomone, tikslinga spręsti klausimą dėl TRPŠVC vidaus tvarkos taisyklių peržiūrėjimo, įvertinant jų atitiktį vaiko teisių apsaugos principams bei Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijoms, ir, esant poreikiui, numatyti jų tobulinimo kryptis, siekiant dar nuoseklesnio šių principų įgyvendinimo praktikoje (1 priedo 3.4.3. papunktis).

8.7. Papildomai atkreiptinas dėmesys, jog nors Krizių centre gali būti pagrįstai nustatomi tam tikri gyvūnų laikymo apribojimai, susiję su higienos, kitų gyventojų saugumo, alergijų, patalpų pritaikymo ar gyvūnų gerovės užtikrinimo reikalavimais, absoliutus ir visiems gyventojams vienodai taikomas draudimas laikyti gyvūnus gyvenamuosiuose kambariuose vertintinas kaip nepakankamai individualizuotas. Krizių centras nėra trumpalaikio buvimo vieta siaurąja prasme – vaiko laikinoji priežiūra jame gali trukti pagal poreikį, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių, todėl šeimos gyvenimas tokioje aplinkoje tam tikrą laiką faktiškai persikelia į Krizių centro suteiktą gyvenamąją erdvę. Atsižvelgiant į tai, kad gyvūnas šeimai, ypač vaikui, gali būti svarbi emocinio saugumo, stabilumo ir prisirišimo dalis, priverstinis išsiskyrimas su augintiniu šeimai, jau esančiai krizinėje situacijoje, gali turėti papildomą neigiamą emocinį poveikį.

8.8. Seimo kontrolierė, įvertinusi aukščiau pateiktą informaciją bei atsižvelgdama į Vaiko teisių apsaugos kontrolierės bei VVTAJT išvadas keliamais klausimais, konstatuoja:

8.8.1. Įvertinus TRPŠVC Taisyklių 33 ir 34 punkto nuostatas, manytina, kad vidaus tvarkos taisyklėse įtvirtinta absoliuti, bendro pobūdžio taisyklė, pagal kurią darbuotojai bet kuriuo metu gali patekti į gyventojų patalpas bei tikrinti gyventojų asmeninius daiktus, neatitinka būtinumo ir proporcingumo kriterijų. Pagal Taisyklėse nustatytą reguliavimą, net jei jis vertintinas kaip iš dalies atitinkantis geriausių vaiko interesų pirmumo principą, o juo siekiamas tikslas – vaikų saugumo užtikrinimas – yra teisėtas, pareiga įsileisti TRPŠVC darbuotojus bet kuriuo paros metu taikoma neindividualizuotai ir visiems gyventojams vienodai, nenumatant aiškių kriterijų bei sąlygų (be kita ko, gali būti taikoma ir tais atvejais, kai centre gyvena asmenys be vaikų, kaip antai moterys, patyrusios ar kurioms kyla pavojus patirti psichologinę, fizinę ar seksualinę, ekonominę prievartą, smurtą, išnaudojimą prekybai žmonėmis, kaip nustatyta TRPŠVC Nuostatų 19.1.5 punkte), taigi sudaro prielaidas asmenų (įskaitant vaikus) teisės į privatumą pažeidimams.

8.8.2. aplinkybė, kad visi Centro gyventojai jokiais sąlygomis neturi galimybės užsirašinti gyvenamųjų kambarių durų (išskyrus laikino išvykimo atvejus turint tikslą apsaugoti paliekamą turtą) vertintina kaip nepakankamas gyventojų teisės į privatumą užtikrinimas, neatitinkantis Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 47 punkto nuostatos, pagal kurią krizių centro gyvenamosios patalpos asmeniui (šeimai), kitos patalpos ir aplinka turi būti artima namų aplinkai, o asmeniui (šeimai) jo (jos) gyvenamojoje aplinkoje užtikrinamas privatumas, kambariai turėtų būti rakinami.

8.8.3. Siekiant sukurti saugią, stabilią ir namų aplinką primenančią gyvenamąją erdvę, ir atsižvelgiant į tai, kad vaiko laikinoji priežiūra krizių centre gali trukti ilgai, net iki 12 mėnesių, o išsiskyrimas su augintiniu šeima (ypač vaikams), patiriančiai sunkumų, gali būti emociškai skausmingas įvykis, manytina, kad Taisyklėse turėtų būti numatyta galimybė sprendimą dėl gyvūno laikymo priimti individualiai, įvertinus konkretaus atvejo aplinkybes. Toks vertinimas galėtų apimti gyvūno rūšį, dydį, elgesį, sveikatos būklę, vakcinaciją, priežiūros sąlygas, galimą poveikį kitų gyventojų saugumui, sveikatai ir privatumui, taip pat Centro galimybes užtikrinti tinkamas gyvenimo ir higienos sąlygas. Todėl konstatuotina, kad absoliutus draudimas laikyti gyvūnus ir paukščius gyvenamuosiuose kambariuose turėtų būti peržiūrėtas, numatant aiškią, proporcingą ir individualiu vertinimu pagrįstą sprendimų priėmimo tvarką.

Dėl laikino išleidimo tvarkos

9. Vadovaujantis TRPŠVC rašto priede pateikta TRPŠVC Krizių centro klientų laikino išleidimo, svečiavimosi tvarka, patvirtinta TRPŠVC direktoriaus 2024 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. I-53, (toliau – Tvarka) (1 priedo 1.7. papunktis), reguliuoja Krizių centre gyvenančių asmenų trumpalaikio išėjimo tvarką.

Pagal ją Krizių centro klientas, klientas su vaiku (-ais), visais be išimties atvejais, išeiti iš Krizių centro dienos metu gali šiais atvejais: „Kiekvieną savaitės ketvirtadienį, planuojant savo savaitės išvykimo laikus dienos metu, pateikiant prašymą socialiniam darbuotojui. Po suderinimo galima išeiti iš Centro 3 valandoms. Kiekvienas išėjimas fiksuojamas raštu, gyventojų išvykimo žurnale“ (Tvarkos 2.1 papunktis); „dienos metu nuo 10.00 iki 20.00 (iš jų pasirenkant 3 val. laikotarpį, kaip numatoma 2.3 p.)“ (Tvarkos 2.2 papunktis); „dirbantys ir besimokantys klientai iš Centro gali išeiti anksčiau ir grįžti vėliau, atsižvelgiant į darbo / mokymosi grafikus ir pamainas, pateikus oficialų darbdavio sudarytą darbo / mokymosi grafiką“ (Tvarkos 2.3 papunktis); „mirus šeimos nariui ir (ar) artimam giminei (taip, kaip apibrėžta DK 3.135 str. Artimieji giminaičiai. Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys).). Derinama atskiros prašymo pateikimu.“ (Tvarkos 2.4 papunktis).

Pažymėtina, kad klientai su vaiku (-ais) Krizių centre apgyvendinti VVTAĮT sprendimu, t. y. nustačius vaiko apsaugos poreikį, išvykti ilgiau nei 24 val. esant būtinybei gali, be kita ko, tik tokiu atveju, kai nėra pažeidę Krizių centro vidaus tvarko taisyklių (Tvarkos 3.3 papunktis).

9.1. Atsakydami į Seimo kontrolierės klausimą dėl apribojimų, taikomų gyventojams trumpalaikio išėjimo iš Centro dienos metu atveju, TRPŠVC nurodė, jog, ribojimai taikomi siekiant užtikrinti vaikų saugumą, atsižvelgiant į ankstesnes patirtis, kai išvykimų metu buvo pažeidžiami vaikų interesai (kuomet šeimos, pateikusios prašymus bei išvykusios su mažamečiais vaikais vartodavo alkoholį bei atsidurdavo vaikams nesaugiose aplinkose) (1 priedo 1.7. papunktis). TRPŠVC taip pat pažymėjo, jog tai nėra uždara įstaiga – tėvai ir vaikai gali lankyti mokyklas, darbą, gydymo įstaigas, specialistų konsultacijas, socialines veiklas, o pagrindinė darbo kryptis Krizių centre – stiprinti tėvų gebėjimus, o ne atimti jų atsakomybę (1 priedo 1.11. papunktis).

9.2. Siekiant įvertinti aukščiau aptariamų, TRPŠVC laikiną išleidimą reglamentuojančių, nuostatų pagrįstumą ir proporcingumą užtikrinant vaiko interesų pirmumo principo įgyvendinimą, dėl šių aspektų Seimo kontrolierė taip pat kreipėsi išvados į Vaiko teisių apsaugos kontrolierę bei VVTAĮT:

9.2.1. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, vertindama Tvarką pažymėjo, kad krizių centrų veiklos pobūdis lemia tai, kad krizių centrų paslaugų gavėjams teikiama (pagal nustatytą poreikį) intensyvi socialinė priežiūra dėl įvairių rizikų šeimoje (pvz., vaikų nepriežiūra, smurtas, priklausomybės (tiek suaugusių, tiek nepilnamečių), tačiau manytina, jog paslaugų teikimas turi derėti su kiekvienos šeimos individualia situacija ir šeimos privatumo, savarankiškumo bei socializacijos reikmėmis, ypač įvertinant tai, kad krizių centro teikiamos paslaugos, jų teikimo forma, skaičius ir teikimo dažnumas parenkamas individualiai, kad būtų užtikrinti geriausi konkretaus paslaugų gavėjo interesai, patenkinti jo poreikiai, atsiradę dėl krizinės situacijos, ir tai padėtų jam sėkmingai įveikti krizinę situaciją. (1 priedo 2.2.3. papunktis).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad vaiko laikinoji priežiūra, teikiama socialinių paslaugų įstaigoje, gali trukti iki 12 mėnesių, todėl negali būti laikytina trumpalaikė intervencija ir atsižvelgiant į tai, krizių centro taikomos vidaus tvarkos priemonės turi būti ne tik orientuotos į momentinį saugumo užtikrinimą, bet ir suderintos su ilgesnio laikotarpio gyvenimo institucinėje aplinkoje aspektais, kai asmenims turi būti užtikrinamas pakankamas privatumo, judėjimo ir socialinio funkcionavimo lygis (1 priedo 2.2.4. papunktis).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, vertinant abi taisykles (išėjimą tik 1 kartą per savaitę 3 valandoms bei papildomą „drausminę“ sąlygą ilgesniam išvykimui), kyla abejonių dėl jų atitikties būtinumo ir proporcingumo kriterijams, kadangi atskirais atvejais jų taikymas gali faktiškai lemti nuolatinį asmens buvimą institucijoje bei itin ribotą galimybę palaikyti socialinius ryšius, o šis poveikis gali apimti ne tik suaugusįjį, bet ir vaiką (1 priedo 2.2.6. papunktis). Kartu Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pastebėjo, jog toks ribojimas, ypač vertinant jį ilgalaikio gyvenimo krizių centre kontekste, gali būti laikomas pertekliniu, nes nesudaro realių prielaidų šeimos socialinei integracijai, savarankiškumo palaikymui bei įprastų gyvenimo funkcijų užtikrinimui – ilgalaikis itin siauras judėjimo režimas gali lemti institucinės priklausomybės stiprėjimą ir mažinti galimybes šeimai palaikyti ryšius su aplinka, kas yra svarbu tiek vaiko raidai, tiek tėvų socialiniam funkcionavimui.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė papildomai pastebėjo, kad Tvarkos nuostata dėl išvykimo ilgiau nei 24 valandoms, esant būtinybei, tik „nepažeidusiems taisyklių“, gali būti vertinama kaip nepagrįsta sankcija visiems ateityje galimiems atvejams, kai gali kilti būtinybė šeimai išvykti iš centro ilgiau nei 24 valandoms, nesant tuo metu realios rizikos vaikui,

Taisyklė nėra grindžiama individualiu rizikos vertinimu konkrečiu momentu (1 priedo 2.2.7. papunktis).

Atsižvelgiant į visa aplinkybes, Vaiko teisių apsaugos kontrolierė padarė išvadą (1 priedo 2.2.8. papunktis), kad nustatytos Krizių centro tvarkos nuostatos, vertinant jas sistemiškai ir atsižvelgiant į jų taikymo intensyvumą bei trukmę, neatitinka būtinumo ir proporcingumo kriterijų, nes nustato pernelyg intensyvius, neindividualizuotus ir ilgalaikiame kontekste sunkiai pateisinamus judėjimo laisvės ribojimus, kurie turi būti peržiūrėti, siekiant užtikrinti tinkamą vaiko saugumo ir šeimos (įskaitant ir vaiko) teisių pusiausvyrą.

9.2.2. VVTAJT, išnagrinėjusi Seimo kontrolierės keliamus klausimus dėl aptariamų TRPŠVC laikinojo gyventojų išleidimo Tvarkos nuostatų, savo pateiktoje išvadoje pažymėjo, jog vertinant nustatytą dienos išvykimų ribojimą (iki 3 valandų), manytina, kad judėjimo laisvės ribojimas gali būti pateisinamas siekiant užtikrinti vaiko saugumą ir koordinuoti pagalbos teikimą, vis dėlto, kai tokie ribojimai taikomi visiems gyventojams vienodai, nesiejant jų su situacija, gali kilti pagrįstų abejonų dėl jų proporcingumo, ypač vertinant tai, kad net iš anksto suderinti išvykimai yra ribojami vienoda tvarka, o tai gali reikšti nepakankamą individualizavimą, kuris yra būtinas taikant vaiko teisių apsaugos priemones (1 priedo 3.2.2. papunktis).

9.3. Seimo kontrolierė, įvertinusi aukščiau pateiktą informaciją bei atsižvelgdama į Vaiko teisių apsaugos kontrolierės bei VVTAJT išvadas keliamais klausimais, konstatuoja:

9.3.1. Tvarkos nuostatos, reguliuojančios TRPŠVC gyventojų laikino išleidimo dienos metu sąlygas, nors ir yra grindžiamos teisėtu vaiko interesų pirmumo ir vaiko saugumo užtikrinimo tikslu bei siekiu koordinuoti pagalbos teikimą, numato vienodus, griežtus judėjimo ribojimus visiems TRPŠVC gyventojams, neatsižvelgiant į individualią kiekvienos šeimos situaciją, realią riziką ar krizės pobūdį, o tai prieštarauja vaiko teisių apsaugos ir socialinių paslaugų individualizavimo principams bei neproporcingai riboja centro gyventojų judėjimo laisvę.

9.3.2. Nustatytas režimas (išėjimas tik 1 kartą per savaitę 3 valandoms nedirbantiems / nesimokantiems asmenims) ilgalaikiame kontekste (gaunamos paslaugos gali trukti ir iki 12 mėnesių) neužtikrina asmenims būtino privatumo, savarankiškumo bei socialinio funkcionavimo lygio, kuris reikalingas gyvenant institucinėje aplinkoje. Pažymėtina, jog perteklinis judėjimo laisvės ir privatumo suvaržymas gali daryti neigiamą poveikį šeimos socialinei integracijai ir vaiko raidai bei stiprinti institucinę priklausomybę.

9.3.3. Tvarkos nuostata, leidžianti išvykti ilgiau nei 24 valandoms tik asmenims, „nepažeidusiems taisyklių“, vertintina kaip nepagrįsta, pernelyg plati, neindividualizuota taisyklė, turinti drausminės sankcijos požymių. Tokia nuostata gali nepagrįstai užkirsti kelią objektyviai būtiniams asmens (šeimos) išvykimams, kadangi gali būti taikoma remiantis ne realia grėsme vaiko saugumui konkrečiu atveju, o formaliu ankstesnio elgesio vertinimu. Šiuo atveju svarbu pastebėti, kad TRPŠVC Taisyklės apima ne tik esmines elgesio normas, kurių pažeidimas tiesiogiai pakenktų šeimos ar vaiko saugumui bei gerovei (pavyzdžiui, draudimą vartoti alkoholį ar psichotropines medžiagas), jos taip pat numato ir bendrąsias tvarkos taisykles, tokias kaip švaros palaikymas patalpose. Dėl pastarųjų pažeidimo taikyti judėjimo laisvės ribojimus būtų neproporcinga ir tai taptų tik formalia, realiomis grėsmėmis neparemta, drausminio pobūdžio sankcija.

9.3.4. Taigi minėtos TRPŠVC Tvarkos nuostatos neatitinka būtinumo ir proporcingumo kriterijų, todėl jas būtina peržiūrėti, kad būtų atrasta pusiausvyra tarp vaiko saugumo užtikrinimo ir pamatinių šeimos bei vaiko teisių, taip pat kad būtų išvengta neproporcingų centro gyventojų judėjimo laisvės, privatumo apribojimų.

10. Apibendrinant, darytina išvada, kad tyrimo metu pasitvirtino aplinkybės, jog TRPŠVC vidaus teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, susijusios su darbuotojų patekimu į

paslaugų gavėjų gyvenamuosius kambarius bei jų asmeninių daiktų tikrinimu, nors ir yra grindžiamos teisėtu vaiko interesų apsaugos ir vaiko saugumo užtikrinimo tikslu, neproporcingai riboja asmenų teises bei sudaro sąlygas asmens ir šeimos gyvenimo privatumo pažeidimams. Atkreiptinas dėmesys, kad draudžiant visiems be išimties gyventojams bet kokiomis aplinkybėmis užsirakinti savo gyvenamuosius kambarius (tik išvykstant), nepagrįstai apriboja asmenų teisę į privačią erdvę ir neprisideda prie aplinkos, artimos namų aplinkai, sukūrimo.

Taip pat konstatuotina, kad vidaus tvarkos taisyklėse nustatyti neindividualizuoti, visiems gyventojams vienodai taikomi judėjimo laisvės ribojimai laikytini neproporcingais, o ilgalaikiame kontekste gali daryti neigiamą poveikį šeimos socialinei integracijai bei didinti institucinę priklausomybę.

11. Šio tyrimo kontekste pažymėtina, kad TRPŠVC savininkas yra Trakų rajono savivaldybė (TRPŠVC nuostatų 4-5 punktai); TRPŠVC veiklą koordinuoja Trakų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius (TRPŠVC nuostatų 11 punktas).

Taigi TRPŠVC yra viena iš Trakų rajono savivaldybės įstaigų, užtikrinančių tam tikrų socialinių paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams (VSĮ 6 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Savivaldybės administracija vertina savivaldybės teritorijoje teikiamas socialines paslaugas, prižiūri, kaip laikomasi socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo sąlygų (SPĮ 14 straipsnis). Atsižvelgiant į tai, rekomendacijos teiktinos Trakų rajono savivaldybei ir TRPŠVC direktoriui.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia, kad

tyrimo metu pasitvirtino aplinkybės dėl TRPŠVC vidaus teisės aktuose įtvirtintų nuostatų, susijusių su gyventojų privatumo, šeimos gyvenimo ir judėjimo laisvės ribojimu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

13. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Seimo kontrolierė **Trakų rajono savivaldybės merui ir Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centro direktoriui** rekomenduoja pagal kompetenciją užtikrinti, kad:

13.1. TRPŠVC vidaus tvarkos taisyklės būtų peržiūrėtos ir atsisakyta nuostatų, įtvirtinančių absoliučią darbuotojų teisę lankytis paslaugų gavėjų gyvenamosiose patalpose bei tikrinti paslaugų gavėjų asmeninius daiktus;

13.2. būtų patvirtinta aiški, konkrečiais pagrindais grįsta darbuotojų (ir kitų pareigas vykdančių asmenų) patekimo į paslaugų gavėjų gyvenamuosius kambarius bei jų asmeninių daiktų tikrinimo tvarka, kuri užtikrintų geriausius vaiko interesus, tačiau neproporcingai neribotų asmenų (šeimų bei vaikų) privatumo, be kita ko, numatant konkrečius tokio tikrinimo pagrindus (pavyzdžiui, kilus pagrindams įtarimams dėl vaiko teisių pažeidimų, realios grėsmės saugumui ar sveikatai ir tik tiek, kiek tai būtina konkrečiai situacijai spręsti, nepažeidžiant asmens teisių labiau, nei reikalauja aplinkybės);

13.3. būtų inicijuota aukščiau aptartų nuostatų, reglamentuojančių gyventojų laikinąjį išvykimą, peržiūra, siekiant įvertinti jų proporcingumą ir būtinumą bei individualizavimo galimybes, be kita ko, išvykimo trukmę (dažniau nei vieną dieną per savaitę); leidimas šeimai išvykti turėtų būti grindžiamas vaiko saugumo užtikrinimu konkrečiu atveju, o ne formaliu elgesio taisyklių laikymusi, taip sudarant sąlygas asmens (šeimos) geresnei socializacijai ir sėkmingai integracijai, taip pat būtų peržiūrėta Tvarkos nuostata, pagal kurią leidžiama išvykti ilgiau nei 24 valandoms tik asmenims,

„nepažeidusiems taisyklių“ – šiuo atveju būtina numatyti kokių konkrečiai taisyklių pažeidimų atveju ir kokiomis sąlygomis tokia nuostata taikytina;

13.4. būtų apsvaistyta galimybė suteikti sąlygas gyventojams užsirakinti gyvenamuosius kambarius iš vidaus būnant juose (pavyzdžiui, saugiais užraktais (suktukais), kuriuos prireikus (esant pagrįstiems įtarimams dėl grėsmės vaiko saugumui, sveikatai ar kt.) darbuotojai gali atrakinti iš išorės), taip užtikrinant gyventojų teisę į privatumą pagal Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 47 punktą;

13.5. siekiant sukurti saugią, stabilią ir namų aplinką primenančią gyvenamąją erdvę, ir atsižvelgiant į tai, kad vaiko laikinoji priežiūra krizių centre gali būti skiriama ilgai, net iki 12 mėnesių laikotarpiui, papildomai būtų apsvaistyta įtvirtinti nuostatas, pagal kurias sprendimą dėl gyvūno laikymo būtų galima individualizuoti atsižvelgiant į konkrečias atskiros atvejo aplinkybes;

13.6. su atliktais TRPŠVC Taisyklių bei Tvarkos pakeitimais būtų supažindinti TRPŠVC darbuotojai bei paslaugų gavėjai, taip pat kad būtų užtikrintas veiksmingas pakeistų Taisyklių taikymas praktikoje, individualiai įvertinant kiekvieno asmens situaciją.

Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti **Seimo kontrolierę** (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus, naujos redakcijos Centro vidaus tvarką reglamentuojančius aktus Seimo kontrolieriui pateikti el. p. ombuds@lrski.lt arba per E. pristatymo informacinę sistemą).

Seimo kontrolierė

Jolita Miliuvienė

TYRIMO METU GAUTA INFORMACIJA

1. TRPŠVC (toliau – ir Krizių centras, Centras, KC) 2026 m. kovo 26 d. rašte Nr. S-158 (ir rašto prieduose Nr. 1, 2, 3) bei 2026 m. birželio 15 d. el. paštu pateikė šią informaciją:

1.1. „[...] Krizių centro veikla vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vaiko teisių apsaugą ir socialinių paslaugų teikimą. [...] Vadovaujantis geriausių vaiko interesų pirmumo principu, įtvirtintu Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, visos centre taikomos vidaus tvarkos taisyklės ir organizacinės priemonės yra nukreiptos į vaiko saugumo, sveikatos ir tinkamos priežiūros užtikrinimą. Atsižvelgiant į tai, tam tikri gyventojų teisių įgyvendinimo ribojimai gali būti taikomi tik tiek, kiek tai yra būtina ir proporcinga siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus.“

1.2. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl TRPŠVC gyventojų galimybės užsirakinti, nurodė: „Centro gyventojai neturi galimybės užsirakinti kambariuose iš vidaus. Šis sprendimas priimtas siekiant užtikrinti operatyvų reagavimą į galimas grėsmes vaikų saugumui (pvz., smurto, nepriežiūros ar sveikatos sutrikimų atvejais), tačiau šeimai išvykstant iš Krizių centro [...] patalpos gali būti užrakinamos siekiant apsaugoti asmenų turtą. Pažymime, jog į gyventojų patalpas darbuotojų įėjimas yra griežtai apibrėžtas taisyklėse, nepasibeldus į patalpas įeiti griežtai draudžiama, išskyrus išimtiniais atvejais, kai kyla realus pavojus vaikų saugumui (pvz., girdimi riksmi, įtariamas smurtas ar kita grėsmė).“

Pažymėtina, kad TRPŠVC nenurodė, kur tiksliai nustatytas reikalavimas darbuotojams pasibelsti ir draudimas įeiti į gyvenamąsias patalpas, išskyrus išimtiniais atvejais, kai kyla realus pavojus vaikų saugumui (pvz., girdimi riksmi, įtariamas smurtas ar kita grėsmė). Nei Taisyklėse, nei kituose TRPŠVC pateiktuose dokumentuose tokios nuostatos rasti nepavyko. Pagal rašto priede Nr. 1 pateiktas TRPŠVC Krizių centro vidaus tvarkos taisykles (klientams, gaunantiems paslaugas Krizių centre), patvirtintas TRPŠVC direktoriaus 2023 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. I-94 (toliau – Taisyklės), TRPŠVC gyventojai privalo „bet kuriuo paros metu įsileisti į savo kambarį tuo metu pareigas vykdančius TRPŠVC socialinius darbuotojus, socialinio darbuotojo padėjėjus, administracijos darbuotojus, policijos, pagalbos tarnybų darbuotojus (gydytojus, slaugytojus, gaisrininkus)“ (Taisyklių 33 punktas).

Tyrimo metu kreipusis į TRPŠVC dėl pateiktos informacijos patikslinimo, TRPŠVC savo 2026 m. birželio 15 d. laiške patvirtino, jog aukščiau aptariama nuostata dėl darbuotojų patekimo į gyventojų patalpas nėra tiesiogiai įtvirtinta Krizių centro gyventojams skirtose vidaus tvarkos taisyklėse (sutarties prieduose). Tačiau pažymėjo, kad šie klausimai „aptariami asmenų lankymosi Krizių centre taisyklėse (18 p.) ir yra susiję su darbuotojų pareiga užtikrinti gyventojų saugumą. Darbuotojams nustatyta pareiga vykdyti gyventojų stebėseną ir kontrolę bei, kilus grėsmei ar pavojui, nedelsiant imtis veiksmų, įskaitant skubios pagalbos tarnybų kvietimą. Atsižvelgiant į tai, išimtiniais atvejais gali būti imamasi neatidėliotinių veiksmų, būtinų gyventojų, ypač vaikų, saugumui užtikrinti.“

1.3. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl asmeninių daiktų laikymo, nurodė: „Centro gyventojai turi galimybę laikyti asmeninius daiktus kambariuose, kuriuose yra spintos, spintelės. Gyventojai negali naudotis savo atsivežtais elektros prietaisais, išskyrus tuos prietaisus, kurių naudojimas suderinamas su KC socialiniu darbuotoju ir (ar) administracija. Centre neleidžiama naudotis savo atsivežtais elektros prietaisais, kadangi jie dažnai būna netvarkingi arba nėra žinoma jų būklė. Šis ribojimas taikomas dėl priešgaisrinės saugos reikalavimų, kadangi nepatikrintos būklės prietaisai gali kelti realią grėsmę visų gyventojų, ypač vaikų, saugumui. Pažymime, jog visi gyventojai centre yra aprūpinami buitine technika, virtuvės įrankiais bei reikmenimis, turi galimybę naudotis televizoriumi, savo asmeniniais išmaniaisiais įrenginiais. Spintelės nėra rakinamos, atsižvelgiant į tai, kad daliai šeimų yra

nustatytas vaiko apsaugos poreikis, o praktikoje pasitaiko atvejų, kai laikomi draudžiami daiktai (alkoholis, psichotropinės medžiagos), kurie kelia grėsmę vaikų saugumui. Draudžiamų daiktų sąrašas yra aiškiai nustatytas vidaus tvarkos taisyklėse (pvz., alkoholis, psichotropinės medžiagos, energetiniai gėrimai).“

Pagal rašto priede pateiktą Taisyklių 34 punktą, TRPŠVC gyventojai privalo „bet kuriuo metu leisti TRPŠVC darbuotojams tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą“.

Pažymėtina, kad draudžiamus turėti daiktus apibrėžia ir nustato keli Taisyklių punktai – gyventojai privalo „nelaikyti gyvenamuosiuose kambariuose gyvūnų ir paukščių“ (Taisyklių 40 punktas), „TRPŠVC patalpose nesinaudoti savo atsivežtais elektros prietaisais (išskyrus suderintus su socialiniu darbuotoju ar administracija)“ (Taisyklių 42 punktas), „nevertoti ir neturėti su savimi alkoholio ar kitų psichotropinių medžiagų, energetinių gėrimų“ (Taisyklių 47 punktas).

1.4. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimus dėl kitų privatumo kambariuose užtikrinimo aspektų, nurodė:

1.4.1. „Kambariai, kuriuose gyvena gyventojai nėra stebimi, durys be langų, pilnai uždengtos, kambariai turi langus į įstaigos teritoriją, kiemą, tik bendra virtuvės erdvė turi duris su langeliais į koridorių.“

1.4.2. „[...] Centre įrengtose gyvenamosiose patalpose yru galimybė užsidengti langus, visų gyvenamųjų patalpų langams uždengti įrengti roletai.“

1.4.3. „Gyvenamosios patalpos nėra stebimos vaizdo kameromis, Centre apskritai nėra įrengta vaizdo stebėjimo sistema.“

1.5. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl gyventojų galimybės bendrauti tarpusavyje, nurodė: „[...] Centro gyventojai gali laisvai bendrauti tarpusavyje. Tam tikri organizaciniai ribojimai (pvz., nesibūriuoti koridoriuose, nevaikščioti vieniems pas kitus į kambarius) taikomi siekiant užtikrinti vaikų saugumą ir tinkamą priežiūrą. Bendravimui sudarytos sąlygos įstaigos vidiniame kieme (pvz., pavėsinė, suoliukai), taip pat vaikų dienos centro virtuvėlėje, vaikų dienos centro vaikų zonoje, kurioje tėvai su vaikais turi galimybę žaisti, užsiimti lavinamosiomis veiklomis.“

Pagal rašto priede pateiktas Taisykles, TRPŠVC gyventojai privalo „nerūkyti TRPŠVC patalpose, o tik tam skirtose vietose, nesibūriuoti ir rūkyti po vieną. [...]“ (Taisyklių 46 punktas), „netriukšmauti ar kitaip netrikdyti kitų gyventojų ramybės“ (Taisyklių 51 punktas), „nesilankyti kitų gyventojų gyvenamosiose patalpose“ (Taisyklių 52 punktas), „[...] iki 21 val. sugrįžti į gyvenamąsias patalpas“ (Taisyklių 55 punktas), „užtikrinti ramybę gyvenamosiose patalpose nakties metu nuo 22.00 val. iki 6.00 val.“ (Taisyklių 56 punktas).

1.6. Pažymėtina, kad TRPŠVC rašto priede Nr. 2 pateiktos TRPŠVC Krizių centro klientų lankymo tvarkos taisyklės, patvirtintos TRPŠVC direktoriaus 2024 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. I-52 (toliau – Lankymo taisyklės), kurios apibrėžia bendrų lankymo taisyklių visumą, kurių privalo laikytis visi Krizių centro gyventojų lankytojai (1 punktas). Lankymo taisyklėse nustatyta, kad raštiškai suderinus (3 punktas) Klientus leidžiama lankyti šeimos nariams, giminaičiams ir (ar) artimiems giminaičiams (kaip išaiškinta DK) (4 punktas), Klientai gali susitikti (Centro posėdžių salėje, kiemo teritorijoje) ir bendrauti su artimaisiais (6 punktas), galimi lankymosi susitikimai įstaigos numatytose patalpose ar lauko teritorijoje (7 punktas), griežtai draudžiama lankyti ar vesti svečius į gyvenamąsias patalpas (17 punktas).

1.7. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl gyventojų galimybės naudotis ryšio priemonėmis, nurodė: „[...] Centro gyventojai gali laisvai naudotis telefonu, internetu. Tačiau, kadangi dažniausiai šeimos apgyvendinamos dėl rizikų šeimose (smurtas, priklausomybės, socialinių įgūdžių stoka, pasikartojantys alkoholio atkryčiai) ir su kiekviena šeima dirbamas intensyvus, šeimos poreikius atitinkantis socialinis darbas, prioritetas teikiamas tėvų įgūdžių formavimui, stiprinimui, vaikų auginimo bei pozityvaus auklėjimo srityse. Tėvams rekomenduojama taikyti vaikams dienotvarkes, taisykles dėl naudojimosi išmaniaisiais įrenginiais. Tėvai, visą laiką leidžiantys „telefonuose“ yra konsultuojami

specialistų bei skatinami užsiimti aktyviomis veiklomis su vaikais, skirti jiems laiką, rūpintis jų užimtumu. Per gyventojų užimtumą, kuris vyksta nuo 18 val. iki 19 val. gyventojai yra skatinami nesinaudoti telefonais, tikslas – bendros veiklos su vaikais.“

Pažymėtina, kad TRPŠVC rašto prieduose pateiktuose įstaigos vidaus teisės aktuose nuostatų, ribojančių naudojimąsi ryšio priemonėmis (telefonu, internetu) nenustatyta.

1.8. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl apribojimų, taikomų gyventojams trumpalaikio išėjimo iš Centro dienos metu atveju, nurodė: „Kai šeimų vaikams VVTAĮT nustatytas vaiko apsaugos poreikis, išvykimas iš KC dienos metu ribojamas (iki 3 val.), išskyrus objektyvius atvejus, pvz., šeimoms vykstant į darbus, vežant ar lydint vaikus į ugdymo įstaigas, sveikatos priežiūros įstaigas, teismą, pas psichologus ar kitus pagalbą teikiančius specialistus. Tačiau, bet kuriuo atveju gyventojai turi pateikti raštiškus prašymus dėl išvykimo iš Krizių centro, tam kad pagalbą teikiantys specialistai žinotų kur yra šeima. Šie ribojimai taikomi siekiant užtikrinti vaikų saugumą, atsižvelgiant į ankstesnes patirtis, kai išvykimų metu buvo pažeidžiami vaikų interesai (kuomet šeimos, pateikusios prašymus bei išvykusios su mažamečiais vaikais vartodavo alkoholį bei atsidurdavo vaikams nesaugiose aplinkose). Mirus šeimos nariui gyventojai iš Krizių centro išleidžiami išvykimą suderinus atskiru prašymu. Paslaugų gavėjai, kuriems paslaugos teikiamos jų pačių prašymu, iš Krizių centro išvykti gali išvykti ir 24 val. apie išvykimą informavus bei suderinus su KC socialine darbuotoja bei pateikus prašymą centro Direktoriui.“

Pažymėtina, kad TRPŠVC rašto priede Nr. 3 pateikta TRPŠVC Krizių centro klientų laikino išleidimo, svečiavimosi tvarka, patvirtinta TRPŠVC direktoriaus 2024 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. I-53 (toliau – Tvarka), apibrėžianti klientų su vaiku (-ais) trumpalaikio išėjimo iš Krizių centro [...] aspektus, nepažeidžiant klientų orumo ir siekiant teisėtų vaiko teisių ir interesų pirmumo (Tvarkos 1 punktą).

Vadovaujantis Tvarkos 2 punktu, Krizių centro klientas, klientas su vaiku (-ais), visais be išimties atvejais, išeiti iš Krizių centro dienos metu gali šiais atvejais: „Kiekvieną savaitės ketvirtadienį, planuojant savo savaitės išvykimo laikus dienos metu, pateikiant prašymą socialiniam darbuotojui. Po suderinimo galima išeiti iš Centro 3 valandoms. Kiekvienas išėjimas fiksuojamas raštu, gyventojų išvykimo žurnale [...]“ (Tvarkos 2.1 papunktis); „Dienos metu nuo 10.00 iki 20.00 (iš jų pasirenkant 3 val. laikotarpį, kaip numatoma 2.3 p.)“ (Tvarkos 2.2 papunktis); „Dirbantys ir besimokantys klientai iš Centro gali išeiti anksčiau ir grįžti vėliau, atsižvelgiant į darbo / mokymosi grafikus ir pamainas, pateikus oficialų darbdavio sudarytą darbo / mokymosi grafiką“ (Tvarkos 2.3 papunktis); „Mirus šeimos nariui ir (ar) artimam giminaičiui (taip, kaip apibrėžta DK 3.135 str. Artimieji giminaičiai. Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys).). Derinama atskiro prašymo pateikimu.“ (Tvarkos 2.4 papunktis).

Pažymėtina, kad klientai su vaiku (-ais) KC apgyvendinti VVTAĮT sprendimu, t. y. nustatčius vaiko apsaugos poreikį, išvykti ilgiau nei 24.00 val. esant būtinybei gali tik, be kita ko, tokiu atveju, jei nėra pažeidę Krizių centro vidaus tvarko taisyklių (Tvarkos 3.3 papunktis).

1.9. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą dėl nustatytų Centro gyventojų vidaus tvarkos taisyklių pažeidimų nuo 2024 m. bei už šiuos pažeidimus pritaikytų poveikio priemonių, TRPŠVC nurodė: „Nuo 2024 m. iki šios dienos Krizių centro gyventojams iš viso skirti 7 įspėjimai dėl šiurkščių vidaus tvarkos taisyklių pažeidimų. Raštiški įspėjimai skirti dėl be priežiūros paliekamų vaikų, necenzūrinių žodžių vartojimo darbuotojų atžvilgiu, rūkymo tam neskirtose vietose ir rūkymo gyvenamojoje patalpoje nakties metu. Paržymėtina, jog raštiški įspėjimai skiriami tik kaip kraštutinė drausminimo priemonė, kuomet gyventojai nereaguoja į žodinius įspėjimus.“

Nuo 2024 m. iki šios dienos vienas krizių centro gyventojas pašalintas jam skyrus 3 raštiškus įspėjimus (dėl vidaus tvarkos taisyklių pažeidimo, dėl negrįžimo į įstaigą bei dėl alkoholio vartojimo), kitas krizių centro gyventojas iš įstaigos pašalintas dėl alkoholio vartojimo bei nesaugios aplinkos sukūrimo kitiems gyventojams (kviešti policijos pareigūnai), trečias gyventojas pašalintas iš KC dėl to, jog pats savavališkai išvyko ir negrįžo į įstaigą.“

Vadovaujantis rašto priede pateiktomis Taisyklėmis, gyventojas, nuolat nesilaikantis Vidaus tvarkos taisyklių reikalavimų, gali būti pašalinamas iš TRPŠVC (Taisyklių 59 punktas), pagrindas inicijuoti pašalinimą – ne mažiau kaip 2 raštu įforminti ir TRPŠVC užregistruoti šiurkštūs Vidaus tvarkos taisyklių pažeidimai (alkoholio vartojimas, savavališkas pasišalinimas iš TRPŠVC teritorijos, vaikų palikimas be priežiūros, muštynės, seksualinė prievarta ir išnaudojimas, darbuotojų reikalavimų ignoravimas, turto prievartavimas iš kitų TRPŠVC gyventojų ar lankytojų, materialiojo turto gadinimas) (Taisyklių 60 punktas).

1.10. TRPŠVC, atsakydamas į Seimo kontrolierės klausimą koku būdu Centro gyventojai yra supažindinami su taikomomis vidaus tvarkos taisyklėmis, nurodė: „Centro gyventojai su taisyklėmis supažindinami tą pačią dieną kai atvyksta apsigyventi. Su kiekvienu gyventoju yra individualiai aptariamas kiekvienas taisyklių punktas ir tik tuomet gyventojai su taisyklėmis susipažįsta pasirašydami. Vienas egzempliorius įsegamas į šeimos bylą, kitas lieka gyventojui (-ams). Gyvenant ir esant poreikiui, taisyklės peržiūrimos pakartotinai.“

1.11. TRPŠVC papildomai nurodė: „Krizių centras yra įstaiga, kurios veikla orientuota tik į pagalbą šeimoms, kuriose auga vaikai. [...]. Taisyklių ir galiojančių tvarkų tikslas ne bausti tėvus, o sudaryti sąlygas teigiamų pokyčių siekimui. Šeimos krizių centre gyvena tvarkingose patalpose, vyksta į darbą, parduotuves, gydymo įstaigas, specialistų konsultacijas, vaikai vyksta į ugdymo įstaigas. Svarbiausia - šeima čia nėra vertinama ar smerkiama. Ji yra konsultuojama, mokoma, stiprinama, palaikoma ir lydima.“

Pažymime, jog Krizių centras skirtas šeimoms, kurios nori keisti situaciją, bet joms reikia tam tikrų įgūdžių, pagalbos modelių ir profesionalios pagalbos ir paramos. Sistema veikia taip, kad būtų išvengta vaikų atskyrimo nuo tėvų, jei tik tai įmanoma užtikrinant jų saugumą. Apgyvendinimas Krizių centre padeda stiprinti tėvystę neišskaidant šeimos, o šeimos išsaugojimas visuomet yra tiek VVTAĮT, tiek TRPŠVC specialistų prioritetas.“

1.12. TRPŠVC taip pat papildomai nurodė: „Šeimos krizių centre gyvena tik tiek, kiek reikia laiko šeimos situacijai stabilizuoti bei sunkumams išspręsti. Apgyvendinimas Krizių centre visais atvejais yra laikinas. Tai nėra ilgalaikė, nuolatinio apgyvendinimo institucija, vaiko apsaugos poreikis nustatomas 12 mėnesių ir šiame laikotarpyje tėvai turi visas sąlygas siekti pokyčių, keisti žalingą elgesį ir gyvenimo būdą, o įvertinus pasiektus pokyčius ir VVTAĮT nutraukus vaiko apsaugos poreikį šeimos su vaikais išvyksta gyventi į savo namus. Tai nėra uždara įstaiga – tėvai ir vaikai gali lankyti mokyklas, darbą, gydymo įstaigas, specialistų konsultacijas, socialines veiklas. Pagrindinė darbo kryptis Krizių centre – stiprinti tėvų gebėjimus, o ne atimti jų atsakomybę. Visa tai skirta tam, kad šeima galėtų tvirtai žengti į ateitį ir užtikrinti vaikams saugią, stabilią aplinką ir funkcionuoti tinkamai užtikrinant ir atliepiant vaikų poreikius.“

1.13. Pastebėtina, kad TRPŠVC rašto prieduose pateiktuose vidaus teisės aktuose nėra nuostatų, reglamentuojančių TRPŠVC klientų skundų ir prašymų pateikimo ar nagrinėjimo tvarką, visgi TRPŠVC internetinėje svetainėje yra laisvai prieinamos Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centre taisyklės, patvirtintos Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centro direktoriaus 2019 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. I-52. Šiose taisyklėse nustatyta, kad skundus ir prašymus asmenys gali pateikti tiek raštu (tiesiogiai darbuotojams, paštu, el. paštu) (7 punktas), tiek žodžiu (tiesiogiai darbuotojams bei elektroninėmis priemonėmis) (8 punktas), taip pat jei nepasirašytame (anoniminiame) skunde keliama problema yra aktuali ir reikalauja faktų

patikrinimo, sprendimą dėl anoniminio skundo nagrinėjimo priima Centro direktorius (29 punktas).

TRPŠVC 2026 m. birželio 15 d. pateiktame el. laiške nurodė, jog „su šiomis taisyklėmis paslaugų gavėjai iki šiol nebuvo atskirai, pasirašytinai supažindinami. Tačiau informacija apie prašymų ir skundų teikimo bei nagrinėjimo tvarką gyventojams buvo teikiama žodžiu – su ja supažindindavo Krizių centre dirbantys socialiniai darbuotojai individualių konsultacijų su paslaugų gavėjais metu.“

TRPŠVC taip pat nurodė, jog „TRPŠVC per laikotarpį nuo 2024 m. iki šiol nėra gavęs nė vieno rašytinio skundo iš TRPŠVC Krizių centro gyventojų ar paslaugų gavėjų dėl apgyvendinimo sąlygų ar taikomų vidaus tvarkos taisyklių, susijusių su asmens laisvės ir privatumo ribojimais“ bei pažymėjo, jog „TRPŠVC yra nagrinėjęs atskirus skundus, kurie buvo persiųsti iš kitų institucijų (pvz., Trakų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus), tačiau tiesiogiai iš paslaugų gavėjų tokių skundų nėra gavęs.“

1.14. TRPŠVC 2026 m. birželio 15 d. pateiktame el. laiške papildomai informavo, jog „TRPŠVC yra vykdomos paslaugų gavėjų pasitenkinimo teikiamų paslaugų kokybe apklausos. 2025 m. rugsėjo–gruodžio mėn. buvo atlikta anoniminė anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 110 paslaugų gavėjų, tarp jų ir Krizių centro gyventojai. Apklausos tikslas – įvertinti paslaugų svarbą, pasitenkinimą, paslaugų gavimo vietą, trukmę bei teikiamų paslaugų kokybę.“

2. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su Seimo kontrolierių įstaigos kreipimusi ir pateiktais TRPŠVC dokumentais, 2026 m. balandžio 27 d. rašte Nr. 2-466 „Dėl išvados pagal kompetenciją pateikimo“ Seimo kontrolierių įstaigai pateikė šią informaciją ir nuomonę:

2.1. *Dėl TRPŠVC Krizių centro vidaus tvarkos taisyklėse (toliau – Vidaus tvarkos taisyklės), patvirtintose TRPŠVC direktoriaus 2023 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. I-94, nustatytų TRPŠVC gyventojų teisių ir laisvių apribojimų proporcingumo siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus:*

2.1.1. „[...] krizių centras – socialinių paslaugų įstaiga, socialinės priežiūros ir (ar) darbinio užimtumo paslaugas organizuojanti ir (ar) teikianti asmenims, kurie dėl krizinės situacijos negali naudotis gyvenamąja vieta ir (ar) patiria sunkumų, neįveikiamų be intensyvios specialistų priežiūros ir pagalbos, taip pat asmenims, kurių šeimoje dėl vaiko teisių pažeidimų nustatytas vaiko apsaugos poreikis ir organizuojama vaiko laikinoji priežiūra socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, siekiant įveikti šią asmens (šėimos) krizinę situaciją ir mažinti jos poveikį asmens (šėimos) gyvenimui, pašalinti krizinės situacijos pasekmes, siekiant atkurti asmens (šėimos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę. Krizių centras gali specializuotis – paslaugas teikti vienai ar daugiau konkrečių tikslinių grupių¹.“

2.1.2. „Remiantis Socialinių paslaugų katalogo² 19.5 punktu, krizių centrai yra priskiriami socialinės priežiūros centrų grupei, jose teikiamos socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimo paslaugos (Katalogo 12.2 p.), socialinė priežiūra šeimoms (Katalogo 12.4 p.), intensyvi krizių įveikimo pagalba (Katalogo 12.8 p.). Krizių centrų paslaugų gavėjų ratas (įskaitant, bet neapsiribojant, šeimas su nepilnamečiais vaikais) yra labai platus, paslaugos krizių centruose paslaugų gavėjams teikiamos dėl įvairių priežasčių ir skirtingais pagrindais. Nors kiekvienu atveju tarp paslaugų gavėjo ir krizių centro sudaroma paslaugų teikimo sutartis, tačiau paslaugų teikimas gali būti inicijuotas kliento – paslaugų gavėjo (pavyzdžiui, smurto artimoje aplinkoje aukos, asmenys (šėimos) netekusios gyvenamojo būsto ir kt.) arba institucijų, ginančių vaiko teises ir/ar

¹ Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. A1-333.

² Socialinių paslaugų katalogas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93.

organizuojančių bei teikiančių paslaugas ir pagalbą vaikui ir šeimai (vaiko teisių apsaugos institucijai nustačius apsaugos vaikui poreikį ir taikant vaiko laikinąją priežiūrą, atvejo vadybos ir paslaugų vaikui ir šeimai poreikio vertinimo ir pagalbos priemonių skyrimo metu nustačius, kad tokio pobūdžio paslauga geriausiai atitinka vaiko ir šeimos situaciją bei poreikius. Krizių centruose apgyvendinama paslaugų gavėjų grupė, kuriai reikalinga intensyvi socialinė priežiūra bei krizių įveikimo pagalba (pavyzdžiui, priklausomybės ligų prevencija priklausomiems nuo alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, tėvams, linkusiems taikyti smurtinius auklėjimo metodus ir pan.).“

2.1.3. „[...] krizių centro patalpos (gyvenamieji kambariai) nėra šeimai priklausančios gyvenamosios patalpos, tačiau vadovaujantis Socialinių paslaugų katalogu, krizių centre organizuojamos ir teikiamos specialiosios socialinės paslaugos – laikinas apgyvendinimas (Katalogo 12.8.4 p.), todėl kambariai, kuriuose gyvena šeimos yra laikomos jų gyvenamąja erdve. Todėl šiuo atveju taikytini Seimo kontrolierių įstaigos rašte minimi teisės į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamumą įgyvendinimo aspektai.“

2.1.4. „Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 32 punkte nustatyta, kad vaiko saugumas krizių centre laikomas svarbiausiu prioritetu, todėl krizių centras užtikrina jam saugią aplinką. Krizių centro argumentas dėl operatyvaus reagavimo į galimas grėsmes vaikų saugumui yra iš dalies pagrįstas ir atitinka vaiko interesų užtikrinimo pirmumo principą, įtvirtintą tiek Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje, tiek Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 punkte. Tačiau vaiko teisių apsaugos kontrolierės vertinimu, pateikimas į gyvenamąsias patalpas turėtų būti siejamas su aiškiu teisiniu pagrindu, konkrečiu paslaugų teikimo tikslu ir proporcingumu reikalavimų laikymusi, o ne absoliučia ir neribota teise bet kuriuo metu patekti į asmens gyvenamąją erdvę. Todėl turi būti aiškiai reglamentuoti atvejai ir(ar) sąlygos, kada paslaugų gavėjams atsiranda pareiga bet kuriuo paros metu įsileisti į kambarį Vidaus tvarkos taisyklėse nurodytus asmenis (darbuotojus), pavyzdžiui, esant pagrįstiems įtarimams, kad gali būti pažeidžiamos vaiko teisės (smurtas prieš vaiką, vaikų nepriežiūra, kt.), nesilaikoma įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, esant realiai ar galimai grėsmei vaikų, kitų įstaigos paslaugų gavėjų sveikatai, saugumui ir kai toks įsikišimas yra būtinas ir proporcingas. Taip pat turėtų (galėtų) būti reglamentuoti socialinių darbuotojų apsilankymai šeimos gyvenamajame kambaryje (patalpose) dienos metu, susiję su jų darbo funkcijų pagalbos šeimai teikimo ir šeimos įsipareigojimų vykdymo kontrolės srityje.“

2.1.5. „Reaguojant į Seimo kontrolierių įstaigos rašte nurodytą aplinkybę, jog „TRPŠVC 2026-03-26 rašte Seimo kontrolieriui nurodė, jog Centro gyventojai neturi galimybės užsirašinti kambariuose iš vidaus „siekiant užtikrinti operatyvų reagavimą į galimas grėsmes vaikų saugumui“, paminėtina, jog pagal Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 47 punktą, krizių centro gyvenamosios patalpos asmeniui (šeimai), kitos patalpos ir aplinka turi būti artima namų aplinkai. Asmeniui (šeimai) sudaromos sąlygos savarankiškai tvarkyti buitį (gaminti maistą, apsipirkti ir kt.). Asmeniui (šeimai) jo (jos) gyvenamojoje aplinkoje užtikrinamas privatumas, kambariai turėtų būti rakinami. Nagrinėjamame kontekste ne mažiau svarbi ir Socialinių paslaugų įstatymo 4 straipsnio 11 punkto nuostata, nustatanti vieną iš socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principų – asmens ir orumo apsaugos principą.“

2.1.6. „Vertinant Vidaus tvarkos taisyklių 34 punkte įtvirtintą nuostatą bet kuriuo metu leisti TRPŠVC darbuotojams tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą, kvestionuotinas jos atitikimas jau paminėtam Socialinių paslaugų įstatymo 4 straipsnio 11 punktui, taip pat Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 10 straipsnio 1 daliai, kurioje įtvirtinta vaiko teisė į privatų asmeninį ir šeiminių gyvenimą. Neneigiant priežasčių, dėl kurių teikiamos paslaugos (nustatytas vaiko apsaugos poreikis ir vaiko laikinoji priežiūra socialinių paslaugų įstaigoje) ir neabejotino poreikio užtikrinti vaiko teises, jo interesus ir saugumą, atkreiptinas dėmesys į skirtingas priežastis, dėl kurių paslaugų gavėjams teikiamos paslaugos krizių centre, taip pat į Krizių centro pareigą paslaugas ir taikomas priemones

individualizuoti bei užtikrinti, kad jos atitiktų asmens orumo apsaugos principą. Neabejotinai gali susidaryti situacijos, kai kyla poreikis patikrinti asmeninius daiktus, tačiau, kaip ir patekimo į gyvenamąsias patalpas atvejais, tai negali būti bendro pobūdžio taisyklė. Toks poreikis, darbuotojų teisė ir paslaugų gavėjo pareiga leisti tikrinti asmeninius daiktus turi būti siejama su konkrečiu teisiniu pagrindu, tikslu ir nustatyta konkrečia tvarka (pavyzdžiui, kilus pagrįstų įtarimų, jog paslaugų gavėjas gali turėti draudžiamų daiktų, Krizių centro vadovo įgaliojimai asmenys turi teisę prašyti parodyti jo asmeninius daiktus ar pan.).“

2.1.7. „Vertinant nuostatą, jog gyventojai bet kuriuo metu leisti TRPŠVC darbuotojams tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietą (34 p.), manytina, jog minima taisyklė yra pernelyg plati, neindividualizuota (neaiškus pagrindas – rizikos, įtarimai, grėsmės). Įstaigoje turėtų būti patvirtinta aiški šios priemonės taikymo tvarka ir sąlygos.“

2.1.8. „Darytina išvada, kad tokio pobūdžio nuostatos, nustatančios neribotą ir neapibrėžtą darbuotojų teisę tikrinti asmeninius daiktus bei jų laikymo vietą, galimai tuo tikslu pateikti į gyvenamąsias patalpas, kelia abejonių dėl atitikties būtinumo ir proporcingumo kriterijams. Nors siekiamas tikslas – vaikų saugumo užtikrinimas – yra teisėtas, taikomos priemonės turėtų būti aiškiai apibrėžtos, grindžiamos konkrečiais pagrindais ir taikomos tik tiek, kiek tai yra būtina konkrečioje situacijoje.“

2.2. Dėl TRPŠVC Krizių centro klientų laikino išleidimo, svečiavimosi tvarkoje, patvirtintoje TRPŠVC direktoriaus 2024 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. I-53, nustatytų TRPŠVC gyventojų teisių ir laisvių apribojimų – itin ribotos galimybės išvykti dienos metu iš centro, net ir iš anksto suderintu laiku, dermės ir proporcingumo siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus:

2.2.1. „Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalis įtvirtina geriausių vaiko interesų principą: imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai. Vaiko interesai skirtingi, kiekvienam vaikui kitokie ir priklauso nuo individualaus vaiko. Vaiko interesų sąvokos tikslas – užtikrinti, kad vaikas galėtų visiškai ir veiksmingai pasinaudoti Konvencijoje pripažintomis teisėmis.“

2.2.2. „Remiantis Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaru Nr. 14 (2013) Dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus, teisinė pareiga įvertinti vaiko interesus ir į juos atsižvelgti taikoma visiems sprendimams ir veiksams, kurie yra tiesiogiai ir netiesiogiai susiję su vaikais. Todėl terminas „liečiančių“, Komiteto išaiškinimu, pirmiausia reiškia tiesiogiai su vaiku, vaikų grupėmis ir visais vaikais susijusias priemones ir sprendimus, ir, antra, kitas priemones, kurios turi poveikį atskiriems vaikams, vaikų grupėms ar visiems vaikams, net jei tokios priemonės nėra tiesiogiai jiems skirtos. Aptariant priemones, kurios nėra tiesiogiai skirtos vaikui ar vaikams, terminas „liečiančių“ turėtų būti paaiškintas, atsižvelgiant į kiekvieno atvejo aplinkybes, kad būtų galima įvertinti veiksmo poveikį vaikui ar vaikams. Išsireiškimas „svarbiausia“ reiškia, kad vaiko interesai negali būti vertinami taip pat, kaip ir visos kitos aplinkybės. Šią tvirtą poziciją pateisina speciali vaiko padėtis: priklausomybė nuo kitų, branda, teisinis statusas ir dažnai galimybės išreikšti savo nuomonę neturėjimas. Vaikai turi mažiau galimybių nei suaugusieji kovoti už savo interesus, todėl su vaikais susijusius sprendimus priimančys asmenys turi aiškiai juos suvokti.“

2.2.3. „Kaip minėta anksčiau, krizių centrų veiklos pobūdis lemia tai, kad krizių centrų paslaugų gavėjams teikiama (pagal nustatytą poreikį) intensyvi socialinė priežiūra dėl įvairių rizikų šeimoje (pvz., vaikų nepriežiūra, smurtas, priklausomybės (tiek suaugusių, tiek nepilnamečių), tačiau manytina, jog paslaugų teikimas turi derėti su kiekvienos šeimos individualia situacija ir šeimos privatumo, savarankiškumo bei socializacijos reikmėmis, ypač įvertinant tai, kad krizių centro teikiamos paslaugos, jų teikimo forma, skaičius ir teikimo dažnumas parenkamas individualiai, kad būtų užtikrinti geriausi konkrečios paslaugų gavėjo interesai, patenkinti jo poreikiai, atsiradę dėl krizinės situacijos, ir tai padėtų jam sėkmingai įveikti krizinę situaciją. Paslaugų teikimo sudėtį, apimtį, dažnumą nustato krizių centro socialiniai darbuotojai, užpildydami Krizių centro paslaugų teikimo ir stebėsenos planą

(Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų 18 punktas). Pagal šiame rašte cituojamas rekomendacijas, krizių centro veiklos tikslas – padėti asmenims (šeimoms) įveikti krizines situacijas, šalinti jų pasekmes ir mažinti krizinių situacijų poveikį asmens (šeimoms) gyvenimui, siekiant atkurti jo (jos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę, užtikrinant reikalingų paslaugų, atitinkančių jo (jos) teisėtus interesus ir individualius poreikius, teikimą (3 punktas), o bendrosios ir (ar) specialiosios socialinės paslaugos, skirtos krizinei situacijai įveikti, organizuojamos ir teikiamos atsižvelgiant į individualius paslaugų gavėjų poreikius (7 punktas).“

2.2.4. „Vadovaujantis Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos aprašu, vaiko laikinoji priežiūra nustatius vaiko apsaugos poreikį, kai vaiko laikinoji priežiūra organizuojama socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, gali trukti iki 12 mėnesių nuo vaiko laikinosios priežiūros suorganizavimo dienos (Aprašo 31.2. p.), todėl tokia pagalbos ir vaiko teisių užtikrinimo priemonė negali būti laikytina trumpalaike intervencija. Atsižvelgiant į tai, krizių centro taikomos vidaus tvarkos priemonės turi būti ne tik orientuotos į momentinį saugumo užtikrinimą, bet ir suderintos su ilgesnio laikotarpio gyvenimo institucinėje aplinkoje aspektais, kai asmenims turi būti užtikrinamas pakankamas privatumo, judėjimo ir socialinio funkcionavimo lygis.“

2.2.5. „TRPŠVC Krizių centro Klientų laikino išleidimo, svečiavimosi tvarkoje numatytos taisyklės, jog „KC klientas, klientas su vaiku (-ais), visais be išimties atvejais, išeiti iš KC dienos metu gali kiekvieną savaitės ketvirtadienį, planuojant savo savaitės išvykimo laikus dienos metu, 5 pateikiant prašymą socialiniam darbuotojui. Po suderinimo galima išeiti iš Centro 3 valandoms“ (2.1. p.), „Dienos metu nuo 10.00 iki 20.00 (iš jų pasirenkant 3 val. laikotarpį)“ (2.2. p.). Tvarkos 3 reglamentuota, jog „Klientai su vaiku (-ais) KC apgyvendinti VVTAJT sprendimu, t.y. nustatius vaiko apsaugos poreikį, išvykti ilgiau nei 24.00 val. esant būtinybei gali tik šiais atvejais: kai nėra pažeidę krizių centro vidaus tvarkos taisyklių“ (3.3. p.).“

2.2.6. „Taisyklėse numatytas esminis išvykimo iš centro ribojimas, kuris kartu paliečia ir privataus bei šeimos gyvenimo sritį. Vertinant abi taisykles (išėjimas tik 1 kartą per savaitę 3 valandoms, papildoma „drausminė“ sąlyga ilgesniam išvykimui), kyla abejonių dėl atitikties būtinumo ir proporcingumo kriterijams. Išėjimas tik 1 kartą per savaitę 3 valandoms (jei žmogus neturi darbinių įsipareigojimų, kas leistų jam išvykti dažniau) faktiškai reiškia nuolatinį buvimą institucijoje bei itin ribotą galimybę palaikyti socialinius ryšius. Poveikis apima ne tik suaugusįjį, bet ir vaiką. Toks ribojimas, ypač vertinant jį ilgalaikio gyvenimo krizių centre kontekste, gali būti laikomas pertekliniu, nes nesudaro realių prielaidų šeimos socialinei integracijai, savarankiškumo palaikymui bei įprastų gyvenimo funkcijų užtikrinimui. Ilgalaikis itin siauras judėjimo režimas gali lemti institucinės priklausomybės stiprėjimą ir mažinti galimybes šeimai palaikyti ryšius su aplinka, kas yra svarbu tiek vaiko raidai, tiek tėvų socialiniam funkcionavimui.“

2.2.7. „Analizuojamos Tvarkos nuostata dėl išvykimo ilgiau nei 24 valandoms, esant būtinybei, tik „nepažeidusiems taisyklių“, gali būti vertinama kaip nepagrįsta sankcija visiems ateityje galimiems atvejams, kai gali kilti būtinybė šeimai išvykti iš centro ilgiau nei 24 valandoms, nesant tuo metu realios rizikos vaikui. Taisyklė nėra grindžiama individualiu rizikos vertinimu konkrečiu momentu. Ribojimai galėtų būti taikomi tiek, kiek tai būtina konkrečiai vaiko apsaugos rizikai suvaldyti, taip pat derintini su teikiamomis paslaugomis, dėl kurių reikmės šeima apgyvendinta.“

2.2.8. „Darytina išvada, kad nustatytos krizių centro tvarkos nuostatos, vertinant jas sistemiškai ir atsižvelgiant į jų taikymo intensyvumą bei trukmę, neatitinka būtinumo ir proporcingumo kriterijų, nes nustato pernelyg intensyviuos, neindividualizuotus ir ilgalaikiame kontekste sunkiai pateisinamus judėjimo laisvės ribojimus, kurie turi būti peržiūrėti, siekiant užtikrinti tinkamą vaiko saugumo ir šeimos (įskaitant ir vaiko) teisių pusiausvyrą.“

2.3. *Dėl TRPŠVC Krizių centro klientų lankymo tvarkos taisyklėse, patvirtintose TRPŠVC direktoriaus 2024 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. I-52, nustatytų TRPŠVC gyventojų*

teisių ir laisvių apribojimų proporcingumo siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus:

2.3.1. „Manytina, jog TRPŠVC Krizių centro Klientų lankymo tvarkos taisyklėse nustatyti ribojimai yra proporcingi siekiant apsaugoti vaikų teises ir teisėtus interesus.“

3. Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba (toliau – ir Tarnyba), susipažinusi su Seimo kontrolierių įstaigos kreipimusi ir pateiktais TRPŠVC dokumentais, 2026 m. balandžio 27 d. rašte Nr. S-1088 „Dėl išvados pagal kompetenciją pateikimo“ Seimo kontrolierių įstaigai pateikė šią informaciją bei nuomonę:

3.1. *Dėl Tarnybos kompetencijos ir atsakingų institucijų:*

3.1.1. „[...] Tarnybos uždavinius ir funkcijas, teises, veiklos organizavimą bei kontrolę reglamentuoja Tarnybos nuostatai³ (toliau – Nuostatai). Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPĮ) 50 str. 1 d. 11 p., Tarnyba užtikrina visų savivaldybių teritorijose gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, galimo vaiko teisių pažeidimo atveju vertina vaiko situaciją, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų.“

3.1.2. „[...] Tarnybos Nuostatai ir kiti teisės aktai nesuteikia Tarnybai įgaliojimų vertinti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ar kitų institucijų veiklos ar jų vadovų priimamų sprendimų, net jei jie susiję su vaikų gerove ir interesais. Tuo pačiu atkreipiame dėmesį, kad vykdydamos savo funkcijas, visos institucijos turi vadovautis geriausių vaiko interesų prioriteto principu.“

3.1.3. „[...] Tarnyba galimo vaiko teisių pažeidimo atvejį nagrinėja gavusi pranešimą apie konkretaus vaiko galimą teisių pažeidimą, VTAPĮ 36 str., nustatyta tvarka (susitinka su vaiku, atsižvelgus į vaiko amžių ir brandą išklauso vaiką jam priimtinu būdu apie galimą jo teisių pažeidimą, pagal poreikį įvertina vaiko gyvenamąją ir (ar) socialinę aplinką bei vaiko santykius su jo tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą). Tarnybos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikęs VTAPĮ 36 str. 1 d. nurodytus veiksmus, vadovaudamasis Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo⁴ nustatyta tvarka, atlieka vaiko situacijos vertinimą, esant poreikiui inicijuoja pagalbos vaikui ir (ar) šeimai teikimą, imasi kitų priemonių užtikrinti vaiko saugumą.“

3.1.4. „[...] Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centro (toliau – Centras) veikla organizuojama Centro direktoriaus, o steigėjo ir veiklos priežiūros funkcijas įgyvendina savivaldybė.“

3.1.5. Tarnyba taip pat atkreipė dėmesį į Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijas⁵ (toliau – Rekomendacijos), kuriomis siekiama nustatyti krizių centro veiklos organizavimo bei socialinių paslaugų teikimo principus ir gerąją praktiką bei papildomai informavo, kad „savivaldybių administracijos, savivaldybės mero nustatyta tvarka, vertina savivaldybės teritorijoje teikiamų prevencinių, bendrųjų socialinių paslaugų, socialinės priežiūros ir laikino atokvėpio paslaugų kokybę, prižiūri, kaip laikomasi akredituojamų socialinių paslaugų (socialinės priežiūros ir laikino atokvėpio) organizavimo ir teikimo sąlygų⁶, atitinkamai Centro veiklos vertinimo klausimai priskirtini savivaldybės kompetencijai.“

3.2. *Dėl Tarnybos nuomonės Kreipimesi keliamais klausimais:*

³ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

⁴ Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-12-30 įsakymu Nr. A1-803 „Dėl Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁵ Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022-05-05 įsakymu Nr. A1-333 „Dėl Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijų patvirtinimo“.

⁶ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 14 str. 5 d. 5 p.

3.2.1. „*Dél Centro vidaus tvarkos taisyklių*. Vertinant nustatytą reguliavimą, pagal kurį darbuotojams suteikiama teisė bet kuriuo metu įeiti į Centro klientų patalpas bei tikrinti jų asmeninius daiktus, manytina, kad tokios priemonės gali būti pateisinamos tik tais atvejais, kai jos yra būtinos siekiant užtikrinti vaiko saugumą ir taikomos laikantis proporcingumo principo. Tačiau bendro pobūdžio nuostatos, nenustatančios aiškių taikymo kriterijų, procedūrinių saugiklių ar individualaus rizikos vertinimo, gali kelti klausimų dėl jų atitikties proporcingumo ir privataus gyvenimo apsaugos principams.“

3.2.2. „*Dél Centro klientų laikino išleidimo, svečiavimosi tvarkos ribojimų*. Vertinant nustatytą dienos išvykimų ribojimą (iki 3 valandų), manytina, kad judėjimo laisvės ribojimas gali būti pateisinamas siekiant užtikrinti vaiko saugumą ir koordinuoti pagalbos teikimą. Vis dėlto, kai tokie ribojimai taikomi visiems gyventojams vienodai, nesiejant jų su situacija, gali kilti pagrįstų abejonių dėl jų proporcingumo. Ypač vertintina tai, kad net iš anksto suderinti išvykimai yra ribojami vienoda tvarka, o tai gali reikšti nepakankamą individualizavimą, kuris yra būtinas taikant vaiko teisių apsaugos priemones.“

3.2.3. „*Dél Centro klientų lankymo tvarkos taisyklių*. Vaiko teisė į šeimos ryšius ir bendravimą yra saugoma tiek nacionaliniuose teisės aktuose, tiek tarptautiniuose dokumentuose. Todėl bet kokie lankymo ribojimai turi būti grindžiami individualiu vaiko interesų vertinimu, būtinybės ir proporcingumo kriterijais. Jeigu ribojimai yra bendro pobūdžio ir nėra siejami su individualia situacija, pagrįsti, jie gali kelti klausimų dėl atitikties vaiko teisės palaikyti asmeninius santykius ir tiesioginius ryšius su šeimos nariais ir kitais artimaisiais užtikrinimui.“

3.3. *Dél vaiko laikinosios priežiūros organizavimo:*

3.3.1. „[...] Tarnybos įgalioto teritorinio skyriaus nustatytas vaiko apsaugos poreikis reiškia, kad vaikui likti su jo tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą be priežiūros yra nesaugu. Vaiko laikinosios priežiūros tikslas – padėti tėvams įveikti patiriamus sunkumus, siekiant užtikrinti, kad vaikas galėtų augti saugioje ir rūpestingoje šeimos aplinkoje. Organizuojant vaiko laikinąją priežiūrą, vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą pateikiama išsami informacija apie šios priemonės taikymo būdus ir tikslus. Vadovaujantis VTAPĮ 36⁴ 1 d., vaiko laikinoji priežiūra vykdoma taikant vieną iš įstatyme numatytų priemonių. Sprendžiant dėl konkrečios priemonės taikymo, siekiama bendradarbiauti su tėvais, išklausti jų nuomonę, taip pat – atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą – išklausti vaiko nuomonę bei, kiek tai neprieštarauja vaiko interesams, gauti vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą sutikimą dėl konkretaus vaiko laikinosios priežiūros organizavimo būdo. Pažymėtina, kad vaiko laikinosios priežiūros organizavimas su fiziniu asmeniu (pavyzdžiui, giminaičiais ar kitais artimais asmenimis) ir apgyvendinimas krizių centre yra alternatyvios priemonės, parenkamos atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, vaiko poreikius ir galimybes užtikrinti jo saugumą. Praktikoje šios priemonės gali skirtis taikymo trukme ir intensyvumu, tačiau abiem atvejais siekiama užtikrinti vaiko saugumą ir geriausius interesus. Svarbu ir tai, kad taikant vaiko laikinąją priežiūrą, tėvų teisės ir pareigos nėra automatiškai ribojamos – jos gali būti įgyvendinamos tiek, kiek tai neprieštarauja vaiko interesams ir nustatytam apsaugos poreikiui. Vaiko apgyvendinimas krizių centre taikomas tais atvejais, kai nėra galimybės užtikrinti vaiko laikinosios priežiūros artimoje socialinėje aplinkoje arba kai tokia priežiūra nėra pakankama vaiko saugumui užtikrinti, siekiant parinkti vaiko interesus labiausiai atitinkantį sprendimą.“

3.3.2. „Taikant vaiko laikinąją priežiūrą gali būti nustatomos tam tikros gyvenimo organizavimo ir elgesio taisyklės, skirtos užtikrinti vaiko saugumą, tinkamą priežiūrą ir efektyvų pagalbos teikimą. Tokios taisyklės turi būti grindžiamos individualiu vaiko situacijos vertinimu ir taikomos tik tiek, kiek tai būtina vaiko saugumui ir interesams užtikrinti.“

3.4. *Dél Centro vidaus tvarkos nuostatų:*

3.4.1. „Nuostatos, susijusios su nuolatiniu, visiems gyventojams vienodai taikomu ribojimu nesiejant jų su individualiu kiekvieno vaiko ir šeimos situacijos vertinimu, gali kelti klausimų dėl jų proporcingumo ir atitikties vaiko teisių apsaugos principams.“

3.4.2. „Apibendrinant manytina, kad Centro taikomos vidaus tvarkos nuostatos gali būti pateisinamos tik tiek, kiek jos būtinos užtikrinti vaikų saugumą ir geriausius interesus konkrečiose situacijose.“

3.4.3. „Atsižvelgiant į tai, tikslinga spręsti klausimą dėl Centro vidaus tvarkos taisyklių peržiūrėjimo, įvertinant jų atitiktį vaiko teisių apsaugos principams bei Rekomendacijoms, ir, esant poreikiui, numatyti jų tobulinimo kryptis, siekiant dar nuoseklesnio šių principų įgyvendinimo praktikoje.“

TYRIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

1. Tarptautinės teisės aktai

1.1. *Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio „Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą“:*

1 dalis – „Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.“;

2 dalis – „Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės saugos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

1.2. *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis „Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“* – „Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.“

1.3. *Jungtinių Tautų tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 17 straipsnio 1 dalis* – „Niekas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, jo būsto neliečiamybę, susirašinėjimo slaptumą, neteisėto kėsینimosi į jo garbę ir orumą.“

1.4. *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos:*

3 straipsnio 1 dalis – „Imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai.“;

16 straipsnio 1 dalis – „Nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimyninį gyvenimą, buto neliečiamybę, susirašinėjimo paslaptį arba neteisėto kėsینimosi į jo garbę ir reputaciją.“

2. Nacionalinės teisės aktai:

2.1. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos:*

20 straipsnis – „Žmogaus laisvė neliečiama. [...]“;

22 straipsnis – „Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami. [...]. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsینimosi į jo garbę ir orumą.“;

24 straipsnis – „Žmogaus būstas neliečiamas. Be gyventojo sutikimo įeiti į būstą neleidžiama kitaip, kaip tik teismo sprendimu arba įstatymo nustatyta tvarka tada, kai reikia garantuoti viešąją tvarką, sulaukyti nusikaltėlių, gelbėti žmogaus gyvybę, sveikatą ar turtą.“

2.2. *Seimo kontrolierių įstatymo:*

3 straipsnio „Seimo kontrolierių veiklos tikslai“ 1 punktas – „ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms“;

13 straipsnio „Skundų pateikimas“ 3 dalis – „[...]“. Jeigu skundas gautas žodžiu, telefonu arba Seimo kontrolierius nustatė pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeistų žmogaus teisių ir laisvių požymių iš visuomenės informavimo priemonių bei iš kitų šaltinių, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.“

2.3. *Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo:*

3 straipsnio „Socialinių paslaugų samprata ir tikslai“:

1 dalis – „Socialinėmis paslaugomis siekiama socialinių problemų ir (ar) socialinės rizikos asmeniui (šeimai) ir (ar) bendruomenei atsiradimo prevencijos ir (ar) suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, negalios, socialinės rizikos, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam (neturinčiai) gebėjimų (jų neturėjusiam arba jų turėjusiam, bet praradusiam) ar galimybių savarankiškai rūpintis savo (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.“;

2 dalis – „Socialinių paslaugų tikslas – padėti asmeniui (šeimai) ir (ar) bendruomenei išvengti socialinių problemų ir (ar) socialinės rizikos atsiradimo, sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ir (ar) stiprinti gebėjimus savarankiškai spręsti socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, didinti jų socialinę įtrauktį.“

4 straipsnio „Socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principai“:

6 punktas – „tinkamumo. Asmeniui (šeimai) skiriamos ir teikiamos tokios socialinės paslaugos, kurios atitinka asmens ir šėimos interesus bei nustatytus poreikius“;

9 punktas – „įgalinimo. Teikiant socialines paslaugas, dirbama su asmeniu (šeima) ir jo aplinka, siekiant skatinti asmens (šėimos) iniciatyvumą, priimant sprendimus ir sąmoningai prisiimant už juos atsakomybę“;

11 punktas – „asmens garbės ir orumo apsaugos. Socialinių paslaugų srities darbuotojas gerbia kiekvieno asmens (kiekvienos šėimos) teisę į laisvą apsisprendimą dėl socialinių paslaugų asmeniui (šeimai), pripažįsta visus asmenis (visas šėimas), kuriems (kurioms) reikia jo pagalbos, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos ar įsitikinimų, pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ar kitų bruožų“;

2.4. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo:

4 straipsnio „Vaiko teisių ir laisvių apsaugos įgyvendinimo principai“:

1 punktas – „geriausių vaiko interesų prioriteto – priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, svarbiausia – geriausi vaiko interesai. Šis principas taikomas remiantis konkrečia individualaus vaiko situacija, vertinant ir nustatant, kas naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje, atsižvelgiant į vaiko nuomonę, jo identišumą, šėimos aplinkos ir šėimos ryšių išsaugojimą ir santykių palaikymą, vaiko poreikių, atitinkančių jo amžių, vystymąsi, gebėjimus ir brandą bei užtikrinančių tinkamą vaiko raidą, tenkinimą, fizinį ir psichinį saugumą, vaiko teisės į sveikatą ir mokslą užtikrinimą bei kitus specialius vaiko poreikius. Vaikui turi būti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, taikant visą įmanomą koordinuotą kompleksinę pagalbą“;

11 punktas – „privataus gyvenimo neliečiamumo – įgyvendinant vaiko teisių apsaugą ir teikiant paramą bei pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, užtikrinama, kad šėima nepatirs neteisėto, nebūtino ir neproporcingo kišimosi į privatų gyvenimą, o informacija apie šėimos privatų gyvenimą nebus atskleista tretiesiems asmenims.“

10 straipsnio 1 dalis – „Vaikas turi teisę į privatų asmeninį ir šėiminį gyvenimą, bendravimo privatumą, asmens duomenų apsaugą, susirašinėjimo slaptumą, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę ir laisvę.“

36⁴ straipsnio „Vaiko laikinoji priežiūra“:

1 dalies „Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs vaiko apsaugos poreikį, užtikrina vaikui saugią aplinką, taikydamas vieną iš šių priemonių“: *3 punktas* – „organizuoja vaiko laikinąją priežiūrą, apgyvendinus jį kartu su jo tėvais ar vienu iš jų, arba kitais vaiko atstovais (atstovu) pagal įstatymą, kurie (kuris) nekelia pavojaus vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje.“;

6 dalis – „[...] Vaiko laikinosios priežiūros priemonė, numatyta šio straipsnio 1 dalies 3 punkte, gali būti taikoma pagal poreikį, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių.[...]“

2.5. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio „Teisėkūros principai“ 2 dalies „Teisėkūroje vadovaujamasi šiais principais“:

2 *punktas* – „proporcingumo, reiškiančiu, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti“;

3 *punktas* – „pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų“;

6 *punktas* – „aiškumo, reiškiančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas“.

2.6. Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. A1-794 „Dėl Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“ 31 punkto „Vaiko laikinoji priežiūra gali trukti“ 31.2. papunktis – „nustačius vaiko apsaugos poreikį, kai vaiko laikinoji priežiūra organizuojama socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, – pagal poreikį, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo vaiko laikinosios priežiūros suorganizavimo dienos.“

2.7. Krizių centro veiklos organizavimo rekomendacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. A1-333:

2.1. *papunktis* – „Krizių centras – socialinių paslaugų įstaiga, socialinės priežiūros ir (ar) darbinio užimtumo paslaugas organizuojanti ir (ar) teikianti asmenims, kurie dėl krizinės situacijos negali naudotis gyvenamąja vieta ir (ar) patiria sunkumų, neįveikiamų be intensyvios specialistų priežiūros ir pagalbos, taip pat asmenims, kurių šeimoje dėl vaiko teisių pažeidimų nustatytas vaiko apsaugos poreikis ir organizuojama vaiko laikinoji priežiūra socialinę priežiūrą teikiančioje socialinių paslaugų įstaigoje, siekiant įveikti šią asmens (šėimos) krizinę situaciją ir mažinti jos poveikį asmens (šėimos) gyvenimui, pašalinti krizinės situacijos pasekmes, siekiant atkurti asmens (šėimos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę. Krizių centras gali specializuotis – paslaugas teikti vienai ar daugiau konkrečių tikslinių grupių.“;

3 *punktas* – „Krizių centro veiklos tikslas – padėti asmenims (šėimoms) įveikti krizines situacijas, šalinti jų pasekmes ir mažinti krizinių situacijų poveikį asmens (šėimos) gyvenimui, siekiant atkurti jo (jos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę, užtikrinant reikalingų paslaugų, atitinkančių jo (jos) teisėtus interesus ir individualius poreikius, teikimą.“;

13 *punktas* – „Krizių centro paslaugų teikimo trukmė nustatoma pagal poreikį. Pasibaigus sprendime numatytai paslaugų teikimo trukmei, atliekamas situacijos vertinimas dėl paslaugų tęsimo poreikio [...]“;

17 *punktas* – „Vadovaujantis Socialinių paslaugų katalogu, krizių centre organizuojamos ir (ar) teikiamos bendrosios ir (ar) specialiosios socialinės paslaugos, skirtos krizinei situacijai įveikti, atsižvelgiant į individualius paslaugų gavėjų poreikius.“;

18 *punktas* – „Krizių centro teikiamos paslaugos, jų teikimo forma, skaičius ir teikimo dažnumas parenkamas individualiai, kad būtų užtikrinti geriausi konkretaus paslaugų gavėjo interesai, patenkinti jo poreikiai, atsiradę dėl krizinės situacijos, ir tai padėtų jam sėkmingai įveikti krizinę situaciją. [...] Krizių centro paslaugos gali būti teikiamos su apgyvendinimu ar be jo, teikiamos atskirai ar kompleksiskai, atsižvelgiant į krizinę situaciją ir jos poveikį asmens (šėimos) gyvenimui. [...]“;

26 *punktas* – „Vaiko laikinoji priežiūra krizių centre gali trukti pagal poreikį, bet ne ilgiau nei 12 mėnesių nuo vaiko laikinosios priežiūros organizavimo dienos. [...]“;

32 *punktas* – „Vaiko saugumas krizių centre laikomas svarbiausiu prioritetu, todėl krizių centras užtikrina jam saugią aplinką. [...]“;

45 *punktas* – „Krizių centre parengiama ir nustatoma [...] vidaus tvarkos ir elgesio taisyklės, su kuriomis raštu supažindinami paslaugų gavėjai. Vidaus tvarkos ir elgesio taisyklės pakabinamos aiškiai matomoje ir visą parą prieinamoje vietoje.“;

47 *punktas* – „Krizių centro gyvenamosios patalpos asmeniui (šeimai), kitos patalpos ir aplinka turi būti artima namų aplinkai. Asmeniui (šeimai) sudaromos sąlygos savarankiškai tvarkyti buitį (gaminti maistą, apsipirkti ir kt.). Asmeniui (šeimai) jo (jos) gyvenamojoje aplinkoje užtikrinamas privatumas, kambariai turėtų būti rakinami.“;

48 *punktas* – „Krizių centre turėtų būti šios patalpos: patalpos, skirtos laisvalaikiui, susitikimams, [...], patalpos, skirtos individualiems pokalbiams, miegamieji bei individualios veiklos kambariai, [...]“.

2.8. *Socialinių paslaugų katalogo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93. IV skyriaus „Specialiosios socialinės paslaugos“ Antrasis skirsnis „Socialinė priežiūra“ 12 punkto „Socialinės priežiūros paslaugos“:*

12.2 *papunktis* – „Socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas – Paslaugos, teikiamos asmenims (šeimoms), siekiant stiprinti jų bendravimo gebėjimus [...]“;

12.4. *papunktis* – „Socialinė priežiūra šeimoms – Paslaugos, teikiamos sunkumų patiriančiai šeimai, turinčiai ar besilaukiančiai vaikų (krizė, socialinių įgūdžių stoka, priklausomybės, smurtas artimoje aplinkoje, vaikų nepriežiūra ir pan.), siekiant ją įgalinti savarankiškai rūpintis savo vaikais ir tinkamai juos prižiūrėti, savarankiškai spręsti problemas, užtikrinti emocinę ir psichologinę gerovę, palaikyti glaudesnę santykį su socialine aplinka, stiprinti šeimos narių gebėjimus prižiūrėti, pozityviai auklėti ir ugdyti vaikus nuo gimimo, padėti šeimai sukurti vaikų raidai palankią aplinką ir išvengti socialinės atskirties.“;

12.8. *papunktis* – „Intensyvi krizių įveikimo pagalba – Bendravimo, bendradarbiavimo ir sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymo, pagalbos, laikino apgyvendinimo (jei asmuo (šeima) dėl patirto smurto, prievartos, nustatyto vaiko apsaugos poreikio ar kitų priežasčių negali naudotis savo gyvenamąja vieta), kitų būtinųjų paslaugų (asmens higienos, buitinių ir kt.) suteikimas ir (ar) organizavimas asmeniui (šeimai), siekiant padėti jam (jai) įveikti krizinę situaciją, šalinti jos sukeltas pasekmes ir mažinti krizinės situacijos poveikį asmens (šeimos) gyvenimui, atkurti jo (jos) savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę.“;

12.8.4. – „Paslaugos sudėtis „[...] laikinas apgyvendinimas [...]“;

V skyriaus „Socialinių paslaugų teikėjai“:

16 punkto „Socialinių paslaugų įstaigų grupės“ 16.3. *papunktis* – „nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos“;

19 punkto „Nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos“ 19.5. *papunkčio* „Socialinės priežiūros centrai“ 19.5.7. *papunktis* – „krizių centrai“.

TYRIMUI REIKŠMINGA TEISMŲ PRAKTIKA**1. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika:**

1.1. EŽTT 2012 m. liepos 17 d. sprendime byloje *Munjaz prieš Jungtinę Karalystę* (paraiškos Nr. 2913/06) konstatavo: „nėra įmanoma ar būtina bandyti išsamiai apibrėžti sąvoką „privatus gyvenimas“. Tai yra plati koncepcija, apimanti, be kita ko, fizinį ir psichologinį asmens neličiamumą, autonomiją, teisę į asmeninį tobulėjimą ir teisę užmegzti bei plėtoti ryšius su kitais žmonėmis ir išoriniu pasauliu“;

1.2. EŽTT 2012 m. vasario 14 d. sprendime byloje *D. D. prieš Lietuvą* (paraiškos Nr. 13469/06) konstatavo: „[...] Kad Konvencijos 8 straipsnis skirtas apsaugoti asmenis nuo savavališko valstybės kišimosi į jų privatų ir šeimos gyvenimą, namus ir susirašinėjimą. Teismas nemano, kad įmanoma ar būtina bandyti pateikti išsamų „privataus gyvenimo“ sąvokos apibrėžimą. Tačiau būtų pernelyg griežta apriboti šią sąvoką iki „vidinio rato“, kuriame asmuo gali gyventi savo asmeninį gyvenimą taip, kaip pats pasirenka, ir visiškai nuo jo atskirti išorinį pasaulį, kuris nepatenka į tą ratą. Pagarba privačiam gyvenimui taip pat tam tikru mastu turi apimti teisę užmegzti ir plėtoti santykius su kitais žmonėmis.“.